

TAMPEREEN ARKKITEHTUURIOHJELMA

Luonnos 4.10.2022

ESIPUHE

Arkkitehtuuriohjelma on tärkeä työkalu Tampereen kehityksessä kohti kaikille viihtyisää ja elinvoimaista kaupunkia. Laadukas, innovatiivinen ja ympäristöään kunnioittava arkkitehtuuri on Tampereen keskeinen vetovoimatekijä.

(pormestari Anna-Kaisa Ikonen)

Arkkitehtuuri koskettaa jokaista ihmistä: elämme rakennetussa ympäristössä, joka muodostaa puitteet kaikelle toiminnallemme. Tampereella arkkitehtuuri näyttäytyy kaupunkimaisemassa, joka on mielenkiintoinen yhdistelmä voimakkaita luonnonmuotoja sekä ihmisen käyttöönsä muokkaamaa ympäristöä. Tämän jatkuvasti muuttuvan ja elävän kokonaisuuden suunnittelu sekä toteuttaminen on yli sukupolvien kestävä työtä.

Syystäkin arkkitehtuuri kiinnostaa ja herättää meissä tunteita. Tampereen arkkitehtuuriohjelman uudistustyöhön ovat innostuneesti osallistuneet niin kaupunkilaiset kuin rakennus- ja suunnittelualan ammattilaiset, mikä on yhteisen kaupunkimme kehittämistyön kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Tampereen ensimmäinen arkkitehtuuriohjelma julkaistiin vuonna 2007. Sen jälkeen kaupungin asukasmäärä on kasvanut 15 vuodessa yli 36 000 tamperelaisella ja lukuisten mittavien valmistuneiden rakennushankkeiden ohella vuosia suunniteltu raitioliikennejärjestelmä on otettu käyttöön vuonna 2021. Ohjelman mukaisesti Tampereelle perustettiin kaupunkikuvatoimikunta, joka on antanut näkemyksensä useisiin hankkeisiin ja vaikuttanut kaupunkikuvaamme myönteisesti. Ohjelman tavoitteiden mukaisesti toteutettu Tampereen arkkitehtuuriviikko jatkaa yhä toimintaansa vuosittaisena Tampereen arkkitehtuuri- ja designviikkona. Myös arkkitehtuurikilpailuja on ohjelman mukaisesti järjestetty enenevässä määrin ja se näkyy entistä laadukkaampina sekä monipuolisempina kaupunkitiloina ja rakennuksina.

Ohjelman uudistamistarve on kiistaton – ilmastonmuutokseen ja kaupungin kasvuun liittyviin haasteisiin on mahdollista ja tuleekin vastata muiden ohella myös arkkitehtuurin keinoin. Arkkitehtuurilla voidaan luoda hyvinvointia ja vaikuttaa laajasti kestävyysnäkökulmasta, ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta kuin kulttuurisesta näkökulmasta. Taustatukea uudistustyölle tarjoaa vuonna 2022 julkaistu valtakunnallinen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma Kohti kestävä arkkitehtuuria. Tampereen arkkitehtuuriohjelman tarkoitus on vastata siinä esitettyihin tavoitteisiin paikallisella tulkinnalla.

Ohjelmaa tehdessä on tiedostettu jatkuvasti kasvavan kaupungin haasteet tehokkaan täydennysrakentamisen paineeseen. Historiallisen jatkuvuuden näkökulmasta tulevaa kehitystä on parasta tarkastella kaupungin omien vahvuuksien kautta – tamperelaiset toivovatkin ohjelmatyön vuorovaikutuksessa esiin, että miellyttävimmät paikat arkiympäristössä ovat vehreitä ja historiallisia.

Tampereella on ainutlaatuiset edellytykset hyödyntää rosoiseksi tunnistettua identiteettiään ollakseen esimerkkinä kansainvälisesti kiinnostavasta ja kestävästä kaupungista. Luovuudella, rohkeudella ja määrätietoisuudella voidaan tarjota ratkaisuja sekä paikallisiin että globaaleihin haasteisiin kestävä arkkitehtuurin keinoin.

TIIVISTELMÄ

2

1. Tampereen identiteetti

Tampereen identiteetti perustuu koskimaiseman ja sen ympäristön teolliseen kulttuurimaisemaan. Tampereella kaupungin menneisyys on ainutlaatuisella tavalla nähtävissä kaupungin keskustassa. Tätä vahvistetaan ja nivotaan osaksi kaupungin sini-viherrakennetta.

Tavoitteet

1. Monimuotoinen kaupunkiluonto osana kaupunkikuvaa
2. Uuden ja vanhan kerroksellinen kohtaaminen
3. Kansainvälisyys ja edelläkävijyys
4. Yhteisöllisyys ja tervetullut ilmapäiri
5. Alueiden tunnistettavat ominaispiirteet

2. Kestävä arkkitehtuuri

Tampere haluaa kasvaa kestävästi. Tämä edellyttää niin ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyden huomioimista kokonaisvaltaisesti. Tampere asettaa joustavasti tarvittavat tavoitteet ja toimenpiteet kestävyden edistämiseksi.

Tavoitteet

1. Kestävään rakentamiseen positiivisesti suhtautuva hallinto ja kaavoitus
2. Yhteiset määritelmät ja mittarit ekologisesti kestäväan rakentamiseen
3. Ekologisesti kestävan rakentamisen prosessi
4. Valmiuksien ja tietotaidon lisääminen sekä hyödyntäminen

“Arkkitehtuuriohjelma on tärkeä työkalu Tampereen kehityksessä kohti kaikille viihtyisää ja elinvoimaista kaupunkia. Laadukas, innovatiivinen ja ympäristöään kunnioittava arkkitehtuuri on Tampereen keskeinen vetovoimatekijä.” - pormestari Anna-Kaisa Ikonen

Kuva: Visit Tampere Laura Vanzo

7 Yleisötilaisuutta

Osana Tampereen kaupungin arkkitehtuuriohjelman uudistamista on järjestetty seitsemän kaikille avointa keskustelutilaisuutta yhteistyössä Suomen Arkkitehtiunion Tampereen paikallisosaston TamsAFA:n kanssa.

2730 Kyselyvastausta

Kyselyillä kartoitettiin kokemuksia, mielipiteitä ja toiveita rakennetusta kaupunkiympäristöstä sekä arkkitehtuurista. Kyselyt suunnattiin kaupunkilaisille sekä suunnittelu- ja rakennusalan ammattilaisille.

27 Teemaryhmien kokousta

Teemaryhmät laativat arkkitehtuuriohjelman teemakohtaiset sisällöt, tavoitteet ja toimenpiteet hyödyntäen yleisötilaisuuksien ja kyselyjen tuloksia. Teemaryhmät ovat koostuneet asiantuntijajäsenistä sekä sidosryhmien edustajista.

4 Toimenpide- kokonaisuutta

1. Kaupunkiympäristö

Kaupunkiympäristön laatu Tampereella tarkoittaa kestävän elämäntavan edistämistä, monipuolisuutta ja elinvoimaisuutta. Kokemus ihmistä palvelevasta ja miellyttävästä rakennetusta ympäristöstä syntyy toiminnallisuuden ja visuaalisuuden kokonaisuudesta, jota arkkitehtuurin vaaliminen suunnittelussa ja rakentamisessa edistää.

Päätoimenpiteet:

Aluekohtainen laadunhallinta
Julkinen taide osana arkkitehtuuria
Viherverkon yhtenäisyys ja riittävyys
Kaupunginosakohtaiset elämykset
Julkisen kaupunkitilan saavutettavuus
Kestävän rakentamisen toimintatavat

2. Historiallinen jatkuvuus

Tampereella rakennetun kulttuuriympäristön arvo hyvän ympäristön tekijänä tunnetaan ja omaksutaan päätöksenteon lähtökohdaksi. Arkkitehtuurin vaikuttavuus ja voima perustuvat paikan henkeen, puhuttelevuuteen sekä rakennuspaikan syvälliseen tuntemukseen. Sisäistämällä rakennuksiin kiinnittyneet arvot muodostetaan aidosti kerroksellinen ja merkityksellinen rakennettu ympäristö.

Päätoimenpiteet:

Suojeluun tähtäävät asemakaavat
Kulttuuriympäristö- ja rakennushistoriaselvitykset
Maisema- ja kaupunkikuvalliset tarkastelut
Tunnettujen kaupunkiasemien suojeleminen
Säilyttävien ja korjaavien ratkaisujen painottaminen

Toimenpiteiden
aikajänne

vuosi
2030

ARKKITEHTUURIGALLERIA
*Arkkitehtuuriohjelman
tavoitteiden toteutumista
seurataan vuosittain
toteutuneiden kohteiden
ja kyselyn avulla.*

*Hankeosapuolet voivat
vuosittain ilmoittaa
arkkitehtuuriohjelmaa
edistävät hankkeensa
Tampereen
arkkitehtuurigalleriaan.
Hankkeiden avulla voidaan
seurata eri teemojen
tavoitteiden toteutumista niin
laadullisilla kuin määrällisillä
mittareilla.*

Kuva: Laura Hoppo

3. Uudis- ja täydennysrakentaminen

Kaupungin kasvun ja tiivistymisen myötä korkeatasoisen arkkitehtuurin merkitys Tampereella kasvaa entisestään. Ilmastonmuutos vaikuttaa ympäristöömme ja asettaa uusia vaatimuksia, joihin hyvällä ja kestäväällä arkkitehtuurilla on mahdollista vastata.

Päätoimenpiteet:

Esimerkillisten kohteiden esille nosto
Arkkitehtonisen kokonaisidean esittely hankkeissa
Tampereen kehittyvä asuintalo -ohjelma
Kestävän rakentamisen innovaatio-ohjelma

4. Vuorovaikutus ja koulutus

Tampereella osallisuus on luonteva osa kaupunkielämää ja asuinympäristöön vaikuttamisen mahdollisuuksia. Vuorovaikutteisuudella luodaan ihmistä palvelevaa ympäristöä, johon käyttäjän on helppo kiinnittyä. Arkkitehtuuria on mahdollista opiskella Tampereella kaikissa ikävaiheissa arkkitehtuurikasvatuksen ja vapaan sivistystyön piirissä - Tampereesta Suomen johtava arkkitehtuurin oppimisen ja koulutuksen kaupunki.

Päätoimenpiteet:

Vuorovaikutus- ja osallistumisosaaamisen lisääminen
Tampereen arkkitehtuurigalleria, vuorovaikutteinen sähköinen alusta
Arkkitehtuurikasvatuksen integrointi varhaiskasvatukseen ja peruskoulujen opetukseen
Kestävän rakentamisen valmiuksien lisääminen
Kestävän rakentamisen määritelmät ja mittarit

SISÄLTÖ

ESIPUHE	3
TIIVISTELMÄ	4
1 JOHDANTO	7
2 ARKKITEHTUURIOHJELMAN PÄÄTEEMAT	8
TAMPEREEN IDENTITEETTI	8
KESTÄVÄ ARKKITEHTUURI	10
3 ARKKITEHTUURIOHJELMAN TEEMAT	13
KAUPUNKIYMPÄRISTÖ	13
HISTORIALLINEN JATKUVUUS	18
UUDIS- JA TÄYDENNYSRAKENTAMINEN	23
VUOROVAIKUTUS JA KOULUTUS	28
4 ARKKITEHTUURIOHJELMAN TOTEUTUS JA SEURANTA	34
TOTEUTUSVASTUUT KAUPUNGIN ORGANISAATIOSSA	34
HANKKEIDEN JA KYSELYIDEN SEURANTA	34
POLIITTINEN SEURANTA	34
UUDISTAMISTYÖN AIKATAULU	34
5 ARKKITEHTUURIOHJELMAN UUDISTAMISTYÖ	35
PÄÄTÖKSENTEON VAIHEET	35
YLEISÖTILAISUUDET	35
KYSELY KAUPUNKILAISILLE JA AMMATTILAISILLE	35
TEEMARYHMÄTYÖSKENTELY	36
TYÖRYHMÄT	36
6 LIITTEET	38
KÄSITTEET	38
LYHENTEET	41

1 JOHDANTO

Tampereen arkkitehtuuriohjelma on tehty kaikkia tamperelaisia ja rakennettuun ympäristöön vaikuttavia toimijoita varten. Arkkitehtuuriohjelma sisältää arkkitehtuuria koskevat tavoitteet, joilla ohjataan rakennetun ympäristön laatua. Pitkäjänteiset tavoitteet sekä toimenpiteet niiden saavuttamiseksi ovat työkalu päättäjille, viranomaisille, suunnittelijoille, rakentajille ja apuna esimerkiksi aktiiviseen kaupunkilaisuuteen. Käsissäsi on Tampereen arkkitehtuuriohjelman ensimmäinen luonnosversio, joka on tarkoitettu julkisia kuulemis- ja kommentointikiertoja varten.

Arkkitehtuuriohjelman pääteemat ovat Tampereen identiteetti ja kestävä arkkitehtuuri, jotka läpileikkaavat koko ohjelman (ks. alla oleva kuva). Sen lisäksi, että näitä päätavoitteita käsitellään aluksi erikseen, niiden tavoitteita ja toimenpiteitä löytyy osana arkkitehtuuriohjelman muita teemoja, jotka ovat kaupunkiympäristö, historiallinen jatkuvuus, uudis- ja täydennysrakentaminen sekä vuorovaikutus ja koulutus. Arkkitehtuuriohjelman loppuosassa on lisäksi kuvailtu ohjelman uudistamistyön ja sen päätöksenteon vaiheita, sekä listattu keskeiset käsitteet ja lyhenteet.

Arkkitehtuuriohjelman rakenne perustuu kullekin teemalle asetettuihin tavoitteisiin sekä toimenpiteisiin näiden tavoitteiden toteuttamiseksi. Uudistetun arkkitehtuuriohjelman tavoitteet asetetaan vuoteen 2050, sillä rakennettuun ympäristöön kiinnittyvät arvot ja kestävyysperiaatteet ovat pysyviä tai vähintäänkin erittäin kauaskantoisia. Sen vuoksi myös muutoksia ja kehitystä on tarkasteltava pitkällä aikavälillä.

Arkkitehtuuriohjelmassa esitetyillä toimenpiteillä tähdätään puolestaan vuoteen 2030, sillä uusia ratkaisumalleja ja keinoja kehitetään jatkuvasti lisää nopeammalla syklillä. Vaikka kaikkea matkan varrella tapahtuvaa ei voidakaan ennustaa, Tampereella kaupunkia on aina muokattu rohkeasti kohti tulevaa. Arkkitehtuuriohjelmassa tamperelainen rohkeus nähdään voimavarana ja tehtävät toimenpiteet on valittu sen mukaisesti. Toimenpiteet on koottu taulukoiksi ja siten ikään kuin eräänlaisiksi muistilistoiksi alan toimijoille kunkin teemaluvun loppuun. Jokaista tavoitetta kohden on esitetty aina yksi keskeisin päätoimenpide täydennettynä muilla toimenpiteillä. Toimenpiteitä ja keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi tullaan tarpeen mukaan tarkistamaan ja päivittämään ennen asetettuja tavoitevuosia.

Tampereen identiteetti ja kestävä arkkitehtuuri

Kaupunkiympäristö

Historiallinen
jatkuvuus

Uudis- ja täydennys-
rakentaminen

Vuorovaikutus ja
koulutus

2 ARKKITEHTUURIOHJELMAN PÄÄTEEMAT

TAMPEREEN IDENTITEETTI

Tampereen identiteetti perustuu koskimaiseman ja sen ympäristön teolliseen kulttuurimaisemaan. Tampereella kaupungin menneisyys on ainutlaatuisella tavalla nähtävissä kaupungin keskustassa. Tätä vahvistetaan ja nivotaan osaksi kaupungin sini-viherrakennetta.

Osana arkkitehtuuriohjelman vuorovaikutustyötä kaupunkilaisilta sekä rakennus- ja suunnittelualan ammattilaisilta kysyttiin, millaisena Tamperetta pidetään ja mitä ominaisuuksia kaupunkiympäristössä tulisi vahvistaa? Hyvinä ominaisuuksina nousivat esille vehreys, taide- ja kulttuurimyönteisyys sekä monipuolisuus. Nykyisessä ympäristössä historialliset ja vehreät paikat miellyttivät vastaajia eniten. Arkkitehtuuriohjelman toivottiin kannustavan myös rohkeuteen ja kokeiluihin.

Tampereen ominaispiirteiden tunnistaminen ja tavoitteellinen vahvistaminen on osa arkkitehtuuriohjelmaa ja siksi Tampereen identiteetti on nostettu toiseksi arkkitehtuuriohjelman kahdesta pääteemasta. Identiteettiä koskevat päätavoitteet käsitellään tässä luvussa. Osatavoitteet sekä niihin liittyvät toimenpiteet löytyvät teemakohtaisista luvuista.

TAVOITTEET

- 1. Tampere on vehreä järvien ja harjujen kaupunki, jonka monimuotoinen kaupunkiluonto on olennainen osa historiallisesti kerroksellista kaupunkikuvaa ja elämyksellistä arkiympäristöä.*
- 2. Tampereella uusi ja vanha kohtaavat mielenkiintoisella, kerroksisella ja monimuotoisella tavalla.*
- 3. Tampere on kansainvälinen ja rohkea edelläkävijä tulevaisuuden rakentamisessa.*
- 4. Tampere on yhteisöllinen kaupunki, joka toivottaa uudet asukkaat tervetulleiksi.*
- 5. Alueiden ominaispiirteet tunnistetaan ja niitä vaalitaan voimavarana kaupungin jatkuvassa kehittämisessä.*

1. Tampere on vehreä järvien ja harjujen kaupunki, jonka monimuotoinen kaupunkiluonto on olennainen osa historiallisesti kerroksellista kaupunkikuvaa ja elämyksellistä arkiympäristöä.

Historialliselle ja kulttuuriselle kehitykselle ominainen rohkeus ja kyky uudistua näkyy kiinnostavana jatkumona Tampereen kaupunkimaisemassa. Vesistöt ja koskimaisema nivoutuvat osaksi kaupungin monimuotoista sini-viherrakennetta ja virkistysverkostoa.

Vehreys näkyy monimuotoisena luontona kaupunkikuvassa. Kaupunkivihreää kehitetään rohkeasti ja erilaiset lähestymistavat ja kokeilut, kuten kesäkeitaat, viherkatot ja -seinät sekä uudet vihreät innovaatiot ovat osa Tampereen kaupunkikehittämistä. Moninainen kaupunkivihreä näkyy viher- ja virkistysalueilla, korttelirakenteissa, urbaaneissa katutiloissa, toreilla ja aukioilla tuottaen elämyksellistä arki- ja tapahtumaympäristöä.

Tampereen maisemarakenne ja ympäristön paikalliset ominaispiirteet toimivat kehittämisen, suunnittelun ja rakentamisen lähtökohtina. Arkkitehtuuri näyttäytyy yhdessä rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnon kanssa kokonaisvaltaisena, identiteettiä ja merkityksiä luovana kulttuuriperintönä. Tämä huomioidaan esimerkiksi arvioimalla uusien hankkeiden vaikutukset laajempaan kaukomaisemaan ja -näkömiin.

2. Tampereella uusi ja vanha kohtaavat mielenkiintoisella, kerroksisella ja monimuotoisella tavalla.

Vaikka kaupungin siluetti muuttuu, Tampereen tunnelma on aina tuttu ja rento. Arkkitehtuuriohjelmatyön yhteydessä tehdyssä kyselyssä korostunut rosoisuus, rouheus ja aitous näkyy kaupungin keskustan rakennuksissa. Rosoisuutta arvostetaan, toimintojen väliaikaisuus hyväksytään ja keskeneräisyydellekin on tilaa. Kaupungissa hyödynnetään eri tasoisia tapoja yhdistää harkiten uutta ja modernia vanhaan ja kerrokselliseen ympäristöön.

3. Tampere on kansainvälinen ja rohkea edelläkävijä tulevaisuuden rakentamisessa.

Tampereen kaupunki toimii esimerkkinä ja rohkeana edelläkävijänä tulevaisuuden rakentamisessa. Kaupungissa tuetaan rohkeaa kokeilukulttuuria kaupunkiympäristössä ja arkkitehtuurissa.

Tampereen kaupungin hankkeita hyödynnetään uuden tutkimiseen ja innovointiin, sekä lisätiedon ja -arvon tuottamiseen myös muiden toimijoiden hankkeita varten. Kaupungin tekemisillä on vaikutusta ja mahdollisuutta vaikuttaa eri toimijoihin sekä edistää alan kehitystä. Rohkeudella on sijansa: se voi joskus ilmetä ratkaisuna säilyttää ja korjata olemassa olevaa, kun taas joskus ratkaisuna rakentaa selkeästi uutta ja modernia. Kaupunki kannustaa muita toimijoita hakemaan uudenlaisia ratkaisuja ja tukee näitä parantamalla lupaprosesseihin liittyvää tiedonkulkua ja käytäntöjä. Tamperelainen arkkitehtuuri erottautuu, on omaleimaista ja tunnetaan niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Lisäksi se perustuu rohkeasti ja määrätietoisesti kestävyysperiaatteille.

Rakennetun ympäristön parhaiden ja rohkeimpien ratkaisuiden löytäminen edellyttää myös mahdollisuutta epäonnistua. Rohkealla kokeilukulttuurilla vähennetään epäonnistumisia, kun kaupunkiympäristön ja katutilan kehittämISRatkaisuiden toimivuutta testataan ennen lopullisia päätöksiä. Kokeiluvaiheesta kerätään tietoa, jonka pohjalta voidaan tehdä parempia suunnitelmia.

4. Tampere on yhteisöllinen kaupunki, joka toivottaa uudet asukkaat tervetulleiksi.

Tampereen yhteisöllisyys ilmenee eri mittakaavoissa niin kaupunginosien, kortteleiden kuin rakennusten ja tilojen tasolla. Yhteisöllisyyteen liittyviä asukkaiden, toimijoiden ja yhteisöjen kohtaamisia on mahdollista tukea rakennetun ympäristön asemakaavoitus- ja rakennusvalvontavaiheissa. Asemakaavassa voidaan esimerkiksi edellyttää järjestämään asukkaiden yhteistilat korttelikohtaisesti, jolloin toimintojen hajauttaminen eri rakennuksiin mahdollistaa laadukkaammat ja väljemmät tilat, kuin sijoittamalla vastaavat toiminnot pieninä tiloina jokaiseen yksittäiseen rakennukseen.

5. Alueiden ominaispiirteet tunnistetaan ja niitä vaalitaan voimavarana kaupungin jatkuvassa kehittämisessä.

Rakennettu kaupunki näyttäytyy myös prosessina, josta erilaiset merkitykset ovat luettavissa. Kaupunkitilan voi nähdä elettyinä tilana ja historiallisena kiertokulkuna – tilana, jolla on menneisyys, ja jonka tulevaisuutta muokataan nykyhetkessä. Kerroksellinen kaupunkirakenne tekee ympäristön ymmärrettäväksi nykyihmisille. Muistojen, kuvien ja rakennetun kaupungin kautta muodostuu yhteys menneisyyden ja nykyhetken välille. Historia kohdataan arkiympäristössä ja kohtaamiset antavat mahdollisuuden rakentaa historiallista identiteettiä ja kytkeä menneisyyden merkitykset omaan elämismaailmaan.

Täydennysrakentaminen toteutetaan ympäristön ominaispiirteiden ehdoilla, alueet selkeästi erilaisiksi tunnistaen ja erilaisuuden säilyttäen. Onnistuessaan täydennysrakentaminen selkeyttää, tiivistää ja kiinteyttää rakennettua ympäristöä, mutta sen avulla on mahdollista myös ylläpitää ja kehittää paikallista rakentamisen perinnettä. Ympäristön kertovuus kohenee, kun ylläpidetään ja täydennetään vanhaa rakennuskantaa taitavasti. Jatkuvan täydentymisen ja saneerauksen myötä vanhoilta asuinalueilta saattaa hävitä piirteitä, joita arvostaen niille hakeudutaan asumaan. Onnistuneen täydentämisen edellytys on kontekstiherkkyys ja suunnittelukohteen sisäpuolinen tarkastelu.

KESTÄVÄ ARKKITEHTUURI

Tampere haluaa kasvaa kestävästi. Tämä edellyttää niin ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyys huomioon otamista kokonaisvaltaisesti. Arkkitehtuuri käsittää ihmisen muokkaaman ympäristön rakennuksista kaupunkirakenteeseen ja niiden suunnitteluun, joten se on vaikutussuhteessa kaikkiin kestävyys osa-alueisiin eri mittakaavatasoissa. Lisäksi kestävyys arkkitehtuurissa on jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä muotoutuva prosessi. Tampere asettaa joustavasti tarvittavat tavoitteet ja toimenpiteet kestävyys edistämiseksi osana tätä prosessia.

Tampere on kasvanut useita vuosia peräkkäin noin 3000 asukkaalla. Kaupunkikehityksessä ja kaavoituksessa painotetaan yhdyskuntarakenteen kestävyttä kokonaisvaltaisesti niin ympäristön, asukkaiden kuin taloudenkin osalta. Ilmastonmuutoksen näkökulmasta ekologisesti kestävä kaupunkisuunnittelun ja rakentamisen tavoitteita ja toimenpiteitä on kirjattu erilliseen Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekarttaan, jonka toteuttamiseen kaupunki on sitoutunut ja josta löytyy lisää materiaalia ekologiseen kestävyteen liittyen.

Suomen arkkitehtuuripoliittisessa ohjelmassa 2022–2035 Kohti kestävä arkkitehtuuri on esitetty pitkäikäisyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta tarkoittava arkkitehtoninen kestävyys käsite. Arkkitehtoninen kestävyys merkitsee myös moniaistisuutta ja ylisukupolvisia esteettisiä, joka perustuu luovuuteen ja tähtää korkeaan laatuun. Se huomioi alueelliset ja paikalliset erityispiirteet, tilallisen kontekstin sekä nykyisten ja tulevien käyttäjien tarpeet tukien paikan hengen vahvistumista. Arkkitehtonisen kestävyys toteutumisesta edesauttaa osallistava ja kiireetön suunnitteluprosessi, joka varmistaa lopputuloksen kokonaisvaltaisen laadun ja kestävä arvon.

Kestävä rakentamisen ja arkkitehtuurin käsitteiden tärkeyden, ajankohtaisuuden ja laajuuden vuoksi kestävyys on nostettu toiseksi läpileikkaavaksi pääteemaksi Tampereen arkkitehtuuriohjelmassa. Kun tässä luvussa keskitytään kestävä rakentamiseen ja arkkitehtuuriin yleisellä, ylemmällä tasolla, löytyvät kestävä arkkitehtuurin osatavoitteet ja niihin liittyvät toimenpiteet teemakohtaisista luvuista.

TAVOITTEET

- 1. Tampereella on kestävä rakentamiseen ja arkkitehtuuriin positiivisesti suhtautuva, kannustava hallinto sekä kaavoitus.*
- 2. Tampereella on yhteiset määritelmät ja mittarit ekologisesti kestävä rakentamisen käsitteille, ja niitä käytetään johdonmukaisesti kaikissa hankkeissa.*
- 3. Tampereella valmiuksien lisääminen ja ajantasaisen tietotaidon ylläpitäminen sekä hyödyntäminen hankkeissa toimivat kestävä rakentamisen ja arkkitehtuurin toteutumisen perustana.*
- 4. Tampere edistää ekologisesti kestävä rakentamista arkkitehtuurin keinoja hyödyntäen. Edistys luodaan toimivan ja tunnistetuista vaiheista koostuvan prosessin avulla.*

1. Tampereella on kestävä rakentamiseen ja arkkitehtuuriin positiivisesti suhtautuva, kannustava hallinto sekä kaavoitus.

Positiivisella, aktiivisella ja näkyvällä suhtautumisellaan Tampereen hallinnolla ja päätöksentekijöillä on suuri vaikutus paitsi Tampereen, niin myös laajempaan kestävä rakentamisen ja arkkitehtuurin edistämiseen. Tampereella ympäristöä kehitetään kestävästi ja pitkän aikavälin tavoitteilla, joten on varmistettava, että rakennusjärjestys sekä asemakaavoituksen, liikennesuunnittelun, kiinteistötoimen ja rakennusvalvonnan tuottamat viranomaisprosessit, kuten tontinluovutus, sekä kaupungin infrastruktuuri, hankinnat ja sääntely mahdollistavat kestävä ratkaisut ja kannustavat niihin. Maa- ja kiinteistöomaisuuden kehittämisessään ja ratkaisuissaan kaupunki voi vaikuttaa huomattavaan osaan rakennusala toimissaan esikuvana ja synnyttäessään kestävä laatuun liittyvää kilpailua. Tälle varataan riittävä aika, tila ja resurssit hankeprosesseissa.

Kaavoituksessa huomioidaan vahvemmin ympäristönäkökulmat niin, että ekologiseen rakentamiseen kannustava, ohjaava ja mahdollistava kaavoitus asettaa edellytykset sekä antaa tilaa luovalle ongelmanratkaisulle ja vaikeasti ennakoitaville, mutta kestäville kehityskuluille.

2. Tampereella on yhteiset määritelmät ja mittarit ekologisesti kestävästä rakentamisesta käsitteille, ja niitä käytetään johdonmukaisesti kaikissa hankkeissa.

Tiedon ajantasaisuus ja yhteiset määritelmät ovat kestävästä kaupunkikehittämisestä, ekologisen rakentamisen ja arkkitehtuurin sekä yhteisen kommunikoinnin perusedellytys. Koska ekologisesti kestävä rakentaminen on nopeasti kehittyvä ala, uusia näkökulmia ja käsitteitä kehittyä jatkuvasti lisää. Lisäksi laskentatavat ja kansalliset määräykset muuttuvat lisääntyvän tiedon myötä. Koska menetelmät kehittyvät kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä, kaupungin keskeinen tehtävä on kerätä ajantasaista ja Tampereen käytäntöihin sovellettavaa tietoa.

Tampereelle asetetaan selkeät mittarit keskeisimmille kestävyystavoitteille. Yhtenäiset mittarit takaavat myös eri hankkeiden ja kohteiden välisen vertailukelpoisuuden. Tampereen kaupungin määritelmät ja rajaukset nojaavat ensisijaisesti kansallisiin, päivittyviin, avoimiin, läpinäkyviin ja luotettaviin lähteisiin, kuten Ympäristöministeriön tietokantoihin.

Ekologisesti kestävästä rakentamisesta tarkastellaan ympäristövaikutusten arvioinnin lisäksi kokonaisvaltaisesti myös sosiaalisesta sekä kulttuurisesta näkökulmasta, huomioiden taloudelliset vaikutukset.

3. Tampereella valmiuksien lisääminen ja ajantasaisen tietotaidon ylläpitäminen sekä hyödyntäminen hankkeissa toimivat kestävästä rakentamisesta ja arkkitehtuurin toteutumisen perustana.

Kestävästä rakentamisesta ja arkkitehtuurin toteuttaminen sekä uusien kestävien innovaatioiden syntyminen edellyttää toimijoiden osaamisen, motivaation ja valmiuksien lisäämistä. Tietotaidon lisääminen edellyttää arkkitehtuurikasvatusta ja koulutusta kaikilla tasoilla. Myös aktiivista valmiuksien lisäämistä tarvitaan eri tasoisten toimijoiden keskuudessa: vaikka lasten ja nuorten sanotaan kasvavan ekonatiiveiksi, tarvitaan rakennusallalla pitkään työskennelleille toimijoille tietotaitoa ja motivaatiota vakiintuneiden toimintatapojensa muuttamiseksi ja haastamiseksi kestävämpään suuntaan. Kestävä rakentaminen ja arkkitehtuuri perustuvat vahvasti arvopohjaan, johon todellinen kestävyysmurroksen toteutuminen nojaa. Kestävyystavoitteita ei tarkastella irrallisina, jälkeinpäin hankkeelle lisättävinä ominaisuuksina, vaan kiinteänä osana kaikkea nykyistä ja tulevaa rakentamista, kaupunkisuunnittelua ja -elämää Tampereella. Tampereella on edellytykset toimia kestävästä rakentamisesta edelläkävijänä paitsi kansallisella, niin jopa kansainvälisellä tasolla.

Valmiuksien parantamisessa keskeistä on ajantasaisen tiedon kerääminen luotettavista lähteistä ja yhteneväisten käsitteiden määrittely, tiedon avoin jakaminen ja kouluttaminen sekä uusien ratkaisujen rohkea kehittäminen kokeellisissa hankkeissa.

4. Tampere edistää ekologisesti kestävästä rakentamisesta arkkitehtuurin keinoja hyödyntäen. Edistys luodaan toimivan ja tunnistetuista vaiheista koostuvan prosessin avulla.

Rakennettu ympäristö eli rakentaminen, rakennusten käyttö ja liikenne aiheuttavat suurimman osan ilmastosta lämpenemiseen, resurssien riittävyyteen ja jätteen sekä luonnonvarojen käyttöönnottoon liittyvistä haitoista. Ekologista kestävyttä tukeva prosessi koostuu tavoitteiden asettamisesta, toteuttamisesta, arvioimisesta ja oppimisesta sekä lopulta soveltamisesta.

Tavoitteiden asettaminen hankkeen alussa on kestävästä rakentamisesta toteutumisen edellytys. Kaupunkilaisten sekä suunnittelu- ja rakennusalan ammattilaisten arkkitehtuuriohjelman

valmisteluvaiheen kannanotoissa on todettu, että rakennetun ympäristön ympäristövaikutuksia voitaisiin vähentää kolmella toisiinsa limittyvällä strategialla, jotka ovat kiertotalous, energiasiirtymä ja luonnonmukaiset ratkaisut. Näiden lisäksi kaupunkistrategian mukaan Tampere on hiilineutraali vuonna 2030. Arkkitehtuuriohjelman lopussa olevassa liitteessä kuvataan lyhyesti kukin strategia.

Toteuttamisen toimintaperiaatteina tulee tavoitella kestävää rakentamista, taloutta, ympäristöä ja vuorovaikutusta. Tampereen kaupunki on toteuttajana vain osassa rakennushankkeita, joten kestävä rakennetun ympäristön toteuttaminen on todellisuudessa suurelta osin yritysten ja kaupunkilaisten vastuulla itseohjautuvasti. Kaupunkilaiset ja alan toimijat voivat yhdessä saada aikaan uusia toimintamalleja. Kehitystyössä on tärkeää olla rohkea, aloittaa kokeilevia hankkeita ja haastaa ammattilaisia esimerkiksi järjestämällä monipuolisia arkkitehtuuri- ja ideakilpailuja.

Arvioiminen ja oppiminen on keskeistä kestävä rakentamisen prosessissa niin, että toteutuneen prosessin heijastelu sekä oppien pohjalta tehdyt havainnot ja tulokset huomioidaan niin nykyisessä kuin tulevaisuuden hankkeissa. Arvioimisen ja oppimisen toteutumiseksi tarvitaan työkaluja hankkeen alkuvaiheisiin esimerkiksi kaavoituksen tai päätöksenteon ja tiedonsaannin tueksi. Hankkeen aikana keskeistä on kestävyyskriteereiden arvioimisen säännöllisyys. Hankkeen lopussa tulosten avoin jakaminen ja hyödyntäminen, virheistä oppiminen, muutoksen hyväksyminen ja mahdollistaminen sekä jatkuva parantaminen ovat ensiarvoisen tärkeitä, jotta tulevia hankkeita voidaan toteuttaa entistä kestävämmiin ja parempiin. Arvioinnissa käytetään yhteisiä määritelmiä ja mittareita, ja sitä toteutetaan niin alueellisesti kuin yksittäisissä rakennushankkeissakin.

Säätämisen ja soveltamisen tarkoitus on hyödyntää prosessin aikaisemmissa vaiheissa kerättyä tietoa parantaen prosessia jatkuvasti. Säätämisen ja soveltamisen toimenpiteitä hyödynnetään kaikissa rakentamishankkeissa, korjaus- ja uudisrakentamisessa sekä kaavoituksessa arkkitehtuurin vaaliminen sekä kulttuuriset arvot huomioiden. Määräysten tulkintoja sovelletaan kohdekohtaisesti rakennusvalvonnan lupakäsittelyissä: vähimmäisvaatimusten täyttämisen, mittareiden ylittämisen sekä uusien ideoiden ja kokeilujen kautta voidaan asettaa esimerkiksi helpotuksia korjausrakentamiselle tai vaativampia minimiraja-arvoja purkamista edellyttävälle uudisrakentamiselle. Jotta tuloksia ja oppeja saadaan käytäntöön, palataan säätämisen ja soveltamisen jälkeen takaisin alkuun tavoitteiden asettamisen ja niihin vastaamisen tarkastelemiseen.

3 ARKKITEHTUURIOHJELMAN TEEMAT

KAUPUNKIYMPÄRISTÖ

Kaupunkiympäristö on eri toiminnoille suunniteltua ja suurelta osin myös rakennettua ympäristöä. Kokemus ihmisistä palvelevasta ja miellyttävästä rakennetusta ympäristöstä syntyy toiminnallisuuden ja visuaalisuuden kokonaisuudesta, jota arkkitehtuurin vaaliminen suunnittelussa ja rakentamisessa edistää. Kaupungistuminen jatkuu – Tampereella se näkyy muutoksina olemassa olevassa kaupunkiympäristössä ja uusien rakennettujen ympäristöjen syntymisenä.

Kaupunkiympäristön laatu Tampereella tarkoittaa kestävän elämäntavan edistämistä, monipuolisuutta ja elinvoimaisuutta. Kaupunkiympäristö on kaikkien yhteinen elinympäristö, joka muodostuu yleisistä alueista ja tätä rajaavasta korttelirakenteesta. Kaupunkiympäristöt, olemassa olevat ja uudet, tulee suunnitella ja toteuttaa kestäviksi, laadukkaiksi ja kaikki käyttäjät huomioiviksi. Kestävyyttä voidaan vaalia huomioimalla olemassa olevat arvokkaat ja käyttökelpoiset kaupunkirakenteen osat ja toteuttamalla uutta ilmastonmuutoksen hillintä ja taloudellisuus huomioiden. Laatu on käyttäjien huomioimista ja arvostamista, mitä voi konkretisoida esimerkiksi laadukkaalla suunnittelulla, sovittamalla taidetta osaksi kaupunkiympäristöä tai laajentamalla mahdollisuuksia kaupunkitilan käyttämiseen. Kestävä ympäristö määrittää myös kaupunkilaisten hyvinvointia. Hyvä ympäristö lisää hyvinvointia ja sen vetovoimaisuus luo tavoiteltua kasvua. Rakentamisessa on pyrittävä luomaan viihtyisiä liikkumis- ja oleskeluympäristöjä.

TAVOITTEET

- Tampereella kaupunkiympäristön laatu on huomioitu kaikilla erilaisilla alueilla, niin keskustoissa kuin keskustojen ulkopuolisillakin alueilla. Laatua vaalitaan uudisrakentamisessa, muutoksissa, olemassa olevan ympäristön ylläpidossa sekä korjausrakentamiskohteissa.*
- Tampereella julkinen taide on osa arkkitehtuuria ja rakennettua ympäristöä. Taide luo paikallista identiteettiä ja elämyksellisyyttä asuinympäristöihin kaikkien helposti saavutettavassa muodossa.*
- Tampereella kaupunkirakenne sisältää myös rakentamattomia vihreitä alueita. Vihreyttä lisätään rakennetuilla alueilla.*
- Tampereen monipuolinen kaupunkirakenne ja ympäristö kannustavat aktiivisuuteen sekä yhteisöllisyyteen.*
- Tampereen kaupunkirakenne on kaikille saavutettava kaikkina vuodenaikoina.*
- Tampereen kaupunkirakenteen kestävyyttä arvioidaan ja ohjataan aktiivisesti.*

1. Tampereella kaupunkiympäristön laatu on huomioitu kaikilla erilaisilla alueilla, niin keskustoissa kuin keskustojen ulkopuolisillakin alueilla. Laatua vaalitaan uudisrakentamisessa, muutoksissa, olemassa olevan ympäristön ylläpidossa sekä korjausrakentamiskohteissa.

Kaupunkiympäristön laatu Tampereella tarkoittaa kestävän elämäntavan edistämistä, monipuolisuutta ja elinvoimaisuutta. Kestävän elämäntavan kaupunkiympäristö tarkoittaa kestävää liikkumista ja energiantuotantoa (energiasiirtymä), energia- ja materiaalitehokkuutta (hiilineutraalius), kiertotaloutta sekä luonnonmukaisten vaihtoehtojen hyödyntämistä. Vehreys ja luonnon monimuotoisuus ovat itseisarvoja, mutta lisäävät myös kaupunkiympäristön resilienssiä eli kykyä sietää muutoksia.

Monipuolisuus tarkoittaa erilaisia asumisen vaihtoehtoja sekä talotyyppien, asuntokokojen että hallintamuotojen osalta, sosioekonomista ja ikärakenteen monipuolisuutta, palveluita ja työpaikkoja asumisen lomaan ja toisaalta asumista palvelukeskittymien lomaan, eri-ikäistä rakentamista, vahvoja sekä omaleimaisia paikkoja ja kaupunginosia. Monipuolisuus on resilienssiä ja edistää siten myös kestävyyttä ja elinvoimaisuutta.

Elinvoimaisuus syntyy hyvinvoinnista: vihreä, elämyksellinen, turvallinen, kohtaamisia synnyttävä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta vahvistava kaupunkiympäristö luo hyvää oloa ja lisää onnellisuutta. Omaleimaisuus ja rakennusten, paikkojen ja kaupunginosien vahvat identiteetit auttavat kiinnittymään ympäristöön. Elinkeinotoiminnan edellytysten parantaminen luo taloudellista hyvinvointia.

2. Tampereella julkinen taide on osa arkkitehtuuria ja rakennettua ympäristöä. Taide luo paikallista identiteettiä ja elämyksellisyyttä asuinympäristöihin kaikkien helposti saavutettavassa muodossa.

Korkeatasoinen, ammattitaiteilijoiden tuottama julkinen taide on investointi kaupunkilaisten viihtyvyyteen. Tampereella laaditaan alueellisia taideohjelmia, jotka lisäävät kaupunginosien vetovoimaa. Taiteen prosenttiperiaate otetaan laajemmin käyttöön muun muassa infrahankkeissa sekä puisto- ja viherrakentamisessa. Kaupungilla on julkisen taiteen periaatteet ja menettelytavat sen edistämiseksi ja hanke-esitysten käsittelyssä, jossa tehdään yhteistyötä eri hallinnon aloilla.

3. Tampereella kaupunkirakenne sisältää myös rakentamattomia vihreitä alueita. Vihreitä lisätään rakennetuilla alueilla.

Rakentamattomia vihreitä alueita suunnitellaan uusille alueille, ja olemassa olevien alueiden laatua sekä saavutettavuutta parannetaan. Esimerkiksi asemakaavoituksen viherkertoimen avulla tuetaan vehreyden lisäämistä rakennetussa ympäristössä. Viheralueita kehitetään niin virkistyskäytön kuin ekosysteemien näkökulmasta ja niissä pyritään luontopohjaisiin, luonnonmukaisiin ratkaisuihin. Puistojen, ulkoilureittien ja lähiluonnon laadun ja saavutettavuuden parantaminen on rakennustenkin arvoa nostava ominaisuus.

4. Tampereen monipuolinen kaupunkirakenne ja ympäristö kannustavat aktiivisuuteen sekä yhteisöllisyyteen.

Tampere on monin tavoin avoin ja eläväinen eri tasoisten tapahtumien, aktiviteettien ja kohtaamisten kautta. Tavoite kohdistuu keskustoihin, asuinalueiden kaupunginosaan ja rantoihin.

Kaupungin avoimuutta ja sosiaalista monimuotoisuutta vahvistetaan eri mittakaavoissa kaupunginosista korttelikokonaisuuksiin ja kortteleihin. Myös turvallisuudentunnetta lisätään tällä keinoin. Asuinalue- ja lähiöohjelmien avulla tuetaan yhteisöllisyyttä ja paikkasidonnaisuutta. Tavoitteen käsittely yltää kaupunkistrategiaan saakka, jonka yhteydessä ratkaistaan myös eri teemojen toteutuksen rahoitus.

5. Tampereen kaupunkirakenne on kaikille saavutettava kaikkina vuodenaikoina.

Kaupunkirakenne on kaikille saavutettava kaikkina vuodenaikoina. Kaikenlaiset käyttäjät iän, toiminta- ja liikuntakyvyn, talouden ja etnisen taustan osalta huomioidaan tasa-arvoisesti suunnittelussa, toteutuksessa ja kunnossapidossa.

6. Tampereen kaupunkirakenteen kestävyyttä arvioidaan ja ohjataan aktiivisesti.

Kaupunkirakenteen kestävyyttä arvioidaan ja ohjataan säännöllisesti ja oikea-aikaisesti. Arvioinnissa ja ohjaamisessa on tärkeää tarkastella ja hyödyntää sekä laskennallisia että laadullisia mittareita. Erilaisia arvioinnin keinoja ovat esimerkiksi panos-tuotos-arviot, viherkerroinlaskenta tai vaikkapa asukastyytyväisyyskyselyt. Kestävää rakentamista tarkastellaan alueellisesti laajempina kokonaisuuksina, kuten kortteli- ja kaupunkitasolla, tasapuolisesti ja -vertaisesti sekä ekologisesta, sosiaalisesta että taloudellisesta näkökulmasta.

Kestävyyden ohjaamisessa energiasiirtymän edistämiseksi kaupunkisuunnittelussa ja kaavoituksessa tähdätään palveluiden, työpaikkojen ja asumisen integroitumiseen sekä liikkumisen tarpeen ja edelleen liikenteen vähentämiseen. Liikennevirtojen ja palveluiden keskittymisen välinen yhteys tunnistetaan, ja julkisten palveluiden keskittämisen hyötyjä arvioidaan avoimesti ja kriittisesti. Kestäviä liikennemuotoja, kuten julkista liikennettä ja pyöräilyä edistetään yhdyskuntarakenteessa.

Lisäksi Tampereen kaupunkirakenteessa lisätään luonnonmukaisia ratkaisuja, kuten luonnon prosesseja mukailevan hulevesien hallinnan suosiminen sadevesien haittojen ehkäisyssä, virkistysalueena toimivan viherverkon turvaaminen integroiden luonnon kaupunkirakenteeseen, sekä kaupunkipuiden vaaliminen ilmanlaadun parantamisessa, kuumuudelta ja tuulelta suojaamisessa, melun vaimentamisessa ja näkösuojina jäsentäen kaupunkitilaan. Viherverkon keskeinen laatutekijä on yhtenäisyys ja jatkuvuus. Lisäksi puut sitovat kasvaessaan hiilidioksidia.

KAUPUNKIYMPÄRISTÖ

Tavoite	Päätoimenpide	Vastuutaho	Mittari	Vaikutus
1. Tampereella kaupunkiympäristön laatu on huomioitu kaikilla erilaisilla alueilla, niin keskustoissa kuin keskustojen ulkopuolisillakin alueilla. Laatua vaalitaan uudisrakentamisessa, muutoksissa, olemassa olevan ympäristön ylläpidossa sekä korjausrakentamiskohteissa.	A. Laaditaan kattava laadunhallinnan kehikko eli ikään kuin standardisoitu malli erilaisten alueiden laatumäärittelyjen yhteneväiseksi pohjaksi. Laatumäärittelyillä tarkoitetaan kullekin alueelle osoitettuja laadunparantamistavoitteita ja kehityskuvia. Työ tehdään laajasti osallistumiseen kannustaen.	KAUPSU	Laaditaan v. 2024 loppuun mennessä pilottilaueiden laatumäärittelyjen pohjalta (ks. kohta 1 B)	● ● ● ● ○ Tampereen identiteetti ● ● ● ● ○ Kestävä arkkitehtuuri ● ● ○ ○ ○ Kustannustaso
2. Tampereella julkinen taide on osa arkkitehtuuria ja rakennettua ympäristöä. Taide luo paikallista identiteettiä ja elämyksellisyttä asuin ympäristöihin kaikkien helposti saavutettavassa muodossa.	A. Kannustetaan prosenttiperiaatteen monipuolisempaan käyttöönnottoon. Huomioidaan esimerkiksi leikki- ja liikuntapaikoilla myös ns. toiminnallisen taiteen mahdollisuudet.	JURY Tampereen taidemuseo	Prosenttitaideteosten toteutumisen lukumääräinen seuranta vuosittain	● ● ● ● ● Tampereen identiteetti ● ○ ○ ○ ○ Kestävä arkkitehtuuri ● ● ○ ○ ○ Kustannustaso
3. Tampereella kaupunkirakenne sisältää myös rakentamattomia vihreitä alueita. Vihreyttä lisätään rakennetuilla alueilla.	A. Huolehditaan yhtenäisen viherverkon säilymisestä ja viheralueiden riittävyydestä. Viherpalveluiden tulee olla monipuolisia ja riittäviä eri puolilla kaupunkia. Lähivirkistysalueiden tulee olla kaikkien asukkaiden helposti saavutettavissa. Tunnistetaan viherverkon puutteet ja ohjelmoidaan niiden täydentämistoimenpiteet.	VIHU AKA YKA	- Viherrakenteen seurantatiedon tuottaminen - Systemaattinen tilannearvioinnin ja tapahtuneiden muutosten raportointi	● ● ● ● ○ Tampereen identiteetti ● ● ● ● ○ Kestävä arkkitehtuuri ● ● ● ○ ○ Kustannustaso
4. Tampereen monipuolinen kaupunkirakenne ja ympäristö kannustavat aktiivisuuteen sekä yhteisöllisyyteen.	A. Huolehditaan, että jokainen kaupunginosaa tarjoaa vähintään yhden elämyksen muiden kaupunginosien asukkaalle. Julkaistaan ja ylläpidetään elämysopasta, joka kertoo syyn vierailuun. Elämys voi olla esimerkiksi valaistu latu, yleinen sauna, uimaranta tai mikä tahansa muu pieni tai suuri kaikille saavutettava asia, joka säteilee muihin kaupunginosiin ja jopa koko kaupunkiin. Kannustetaan asukkaita kehittämään oman asuin ympäristönsä toiminnallisuutta ja viihtyisyyttä sekä käyttämään julkisia tiloja oleskeluun ja tapahtumiin. Määritellään säännöt, joiden puitteissa asukkaat saavat omatoimisesti kehittää ja hoitaa ympäristöään. Lisäksi viestitään "säännöistä" aktiivisesti.	Strategiayksikkö AKA YKA Viheralueiden kunnossapito Kulttuuritoimi Opetustoimi KAMU LISU TEKSU VIHU	- Kaupunginosien lumovoimastrategia ja allokoitu määräraha - Kaupunginosien toiminnallinen monipuolisuus asemakaavoissa - Kaupunginosissa olevien virkistyspalveluiden ja julkisten aktiviteettien määrä ja monipuolisuus - Kaupunginosissa palveluita tarjoavien yhdistysten seuranta ja tukeminen (esim. yleiset saunat jne.) - Sääntöjen olemassaolo - Vuorovaikutustapahtumien määrä	● ● ● ● ○ Tampereen identiteetti ● ● ○ ○ ○ Kestävä arkkitehtuuri ● ● ● ● ○ Kustannustaso
5. Tampereen kaupunkirakenne on kaikille saavutettava kaikkina vuodenaikoina.	A. Huolehditaan, että julkiset kaupunkitilat ovat esteettömiä. Esteetön ympäristö on kaikille käyttäjille turvallinen, terveellinen ja viihtyisä. Esteettömyys toteutuu myös talvella.	LISU TEKSU RARY IOH	Asukkaiden tyytyväisyys esteettömyyteen	● ● ○ ○ ○ Tampereen identiteetti ● ● ○ ○ ○ Kestävä arkkitehtuuri ● ● ● ○ ○ Kustannustaso
6. Tampereen kaupunkirakenteen kestävyttä arvioidaan ja ohjataan aktiivisesti.	A. Huomioidaan hallinnon ja kaavoituksen merkitys ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä rakentamisesta ja arkkitehtuurin toteutumiselle. Toimitaan positiivisen ilmapiirin sekä mahdollistavien toimintatapojen luomiseksi. B. Arvioidaan systemaattisesti kaikkien hankkeiden aikana sekä lopuksi kestävästä rakentamisen periaatteiden toteutumista hankkeissa. Hyödynnetään oppeja johdonmukaisesti tulevissa hankkeissa. Päivitetään ja kehitetään kestävästä rakentamisen prosessia jatkuvasti.	Kaupunki AKA LISU KITIA RAVA Toimijat	- Hallinnon tiedotus, näkyvyys, aktiivisuus ja toimet kestävästä rakentamisesta ja arkkitehtuuriin liittyen - Ekologiseen ja sosiaaliseen kestävyteen ohjaavat kaavamerkinnot - Kestävästä rakentamisesta ja arkkitehtuurin sykli kiinteänä mallina hankeprosesseissa	● ○ ○ ○ ○ Tampereen identiteetti ● ● ● ● ● Kestävä arkkitehtuuri ● ● ● ○ ○ Kustannustaso

Tavoite	Muut toimenpiteet			
1. Tampereella kaupunkiympäristön laatu on huomioitu kaikilla erilaisilla alueilla, niin keskustoissa kuin keskustojen ulkopuolisillakin alueilla. Laatu vaalitaan uudisrakentamisessa, muutoksissa, olemassa olevan ympäristön ylläpidossa sekä korjausrakentamiskohteissa.	B. Luodaan laatumäärittelyt eri alueille: Laaditaan kaavoituksen (myös täydennyskaavoituksen) ja infra- ja viheraluesuunnittelun pohjaksi ja tueksi strategiset laadunparantamistavoitteet ja kehityskuvat sekä kaupunginosittain että keskeisimpiin kyläkeskuksiin. Kokeilujen jälkeen liitetään nämä osaksi rullaavaa yleiskaavaa. Pilottialueina käytetään vaiheyleiskaavan neljän tarkemman suunnittelualueen laatumäärittelyjä (valmistuvat 2024 loppuun mennessä).		C. Panostetaan Tampereen kansainvälistymiseen ja näkyvyyteen myös kaupunkisuunnittelussa. Järjestetään alueiden suunnittelusta kansainvälisiä suunnittelukilpailuja. Käytetään suunnittelussa myös ulkomaisia konsultteja.	
2. Tampereella julkinen taide on osa arkkitehtuuria ja rakennettua ympäristöä. Taide luo paikallista identiteettiä ja elämyksellisyttä asuinympäristöihin kaikkien helposti saavutettavassa muodossa.	B. Asetetaan taiteen prosenttiperiaate kattamaan myös isot viheralue- ja infrahankkeet.		C. Laaditaan uusille rakennettaville tai vanhoille kunnostettaville alueille taideohjelmia kaupungin julkisen taiteen ohjausryhmän esityksen mukaisesti. Lisätään taideohjelmien määrää.	
3. Tampereella kaupunkirakenne sisältää myös rakentamattomia vihreitä alueita. Vihreyttä lisätään rakennetuilla alueilla.	B. Kunnioitetaan luonnon monimuotoisuutta. Määritellään ekologian kannalta kriittiset alueet toimintojen sijoittelun yhteydessä. Varataan riittävät suojaviheralueet luonnonsuojelualueiden ja muiden merkittävien alueiden ympärille.	C. Huomioidaan vehreys keskeisenä osana liikkumisympäristöjä niin, että kävely- ja pyöräily-ympäristöt ovat viihtyisiä. Huolehditaan, että puistojen verkosto on jatkuva ja yhdistetty kävelyn ja pyöräilyn reitein.	D. Tuodaan maisema-arkkitehtuuria keskustasta aluekeskuksiin ja asumisen alueille. Suositetaan myös julkisissa puistoissa enemmän maisema-arkkitehtuurikilpailuja. Järjestetään maisema-arkkitehtuurikilpailuja erityisesti kaupunkikuvallisesti ja toiminnallisesti merkittävissä kohteissa.	
4. Tampereen monipuolinen kaupunkirakenne ja ympäristö kannustavat aktiivisuuteen sekä yhteisöllisyyteen.	B. Huolehditaan, että Tampereen keskusta ja aluekeskukset ovat mielenkiintoisia, laadukkaita ja eläviä. Niihin on helppo tulla joukko liikenteellä, pyörällä ja kävellen. Seurataan keskustojen toiminnallisuutta ja fyysisen ympäristön laatua ja vertaillaan keskustoja keskenään kaupungin toimesta. Aktiivista kehittämistä kohdennetaan keskustoihin ja näiden sisäntuloihin.	C. Käytetään uudisrakentamisen asemakaavoissa viherkerrointa tai edellytetään muutoin kasvillisuuden osalta monimuotoista ja elämyksellistä vihersuunnittelua sekä asemakaavassa että rakentamistapaohjeissa. Tarkastellaan myös alueellinen viherkerroin. Huolehditaan, että määräykset ja ohjeet ovat tarpeeksi tarkkoja. Liitetään pihasuunnitelma rakennuslupa-asiakirjoihin. Pihasuunnittelijan tulee olla viheralan ammattilainen.	E. Kokeillaan innovatiivisia ratkaisuja kriittisiin paikkoihin. Edistetään ja mahdollistetaan kaupunkivihreän kokeiluja kaupunkitilassa ja testataan siihen liittyviä uusia innovaatioita. Kaupunki käynnistää itse aktiivisesti kokeiluja sekä tarjoaa niille alustoja ja ympäristöjä.	
5. Tampereen kaupunkirakenne on kaikille saavutettava kaikkina vuodenaikoina.	D. Edistetään monipuolista kaupunkitilan käyttöä mm. tapahtumille, virkistykseen, oleskeluun ja liikenteelle sujuvoittamalla välikaisten toimintojen lupaprosessia ja väljentämällä lupakriteereitä.	C. Profiloidaan kaikki kaupungin alueella olevat rannat mielenkiintoisella tavalla. Nostetaan rannat strategisesti keskeisiksi vetovoimatekijöiksi, joita kehitetään. Kehitetään yhteyksiä järveltä järvelle sekä parannetaan rantareittien jatkuvuutta ja saavutettavuutta yhdistäen luonto-, kulttuuri-, maisema- ja virkistyskohteet monipuolisiksi reittikokonaisuuksiksi.	E. Kehitetään asemakaavamääräyksiä tukemaan korttelikohtaisia yhteistiloja ja uusia yhteisöllisyyden ratkaisuja.	
6. Tampereen kaupunkirakenteen kestävyttä arvioidaan ja ohjataan aktiivisesti.	B. Huolehditaan, että kaupunkiympäristössä on erottuvia maamerkkejä ja että rakennusten värien käyttö on omaleimaista sekä tunnistettavaa. Viihtyisyyden ja alueen identiteetin lisäksi tällä tuetaan lasten, muistisairaiden ja turistien liikkumista sekä orientoitumista alueella.	C. Laaditaan ekologisesti kestävästä rakentamisesta tiedon päivityssuunnitelma, jossa määritellään päivitystiheys ja osoitetaan vastuutahot. Tällä varmistetaan Tampereella käytössä olevan tiedon, määritelmien, mittareiden ja laskenta- sekä arviointikeinojen ajantasaisuus ja suhde kansallisen lainsäädännön ja tutkimustiedon kehitykseen.	E. Edistetään kestävyystavoitteita kohdennetusti esimerkiksi lisärakennusoikeudella, huojennuksilla vuokrassa, maankäyttökorvauksissa tai ekologiseen kestävyyskannustavalla, mahdollistavalla kaavoituksella.	
	D. Kehitetään avoin, kestävyyskriteereihin perustuva ja uusista innovaatioista palkitseva tontinluovutusprosessi.	F. Tarkastellaan ekologista kestävyttä isompina kokonaisuuksina, kuten kortteleina tai alueina, yksittäisten rakennusten sijaan.		

HISTORIAALLINEN JATKUVUUS

Arkkitehtuurin vaikuttavuus ja voima perustuvat paikan henkeen, puhuttelevuuteen sekä rakennuspaikan syvälliseen tuntemukseen. Sisäistämällä rakennuksiin kiinnittyneet arvot muodostetaan aidosti kerroksellinen ja merkityksellinen rakennettu ympäristö. Historiallisen jatkumon syntymiseen ja välittymiseen olevassa ympäristössä tarvitaan avointa asennetta ja moniulotteista visiota siitä, miten nykyinen ja tuleva arkkitehtuuri nivoutuvat Tampereen juuriin. Historialliseen jatkumoon sitoutuva arkkitehtuuri edellyttää arvokeskustelua, avoimia vaikuttamisen ja päätöksenteon tapoja sekä kattavaa tutkimustiedon käyttöä.

Arkkitehtuurin kehittäminen kasvavassa ja yhä uusia elämisen muotoja toteuttavassa kaupungissa on monimuotoinen ja kiehtova, mutta myös vaativa tehtävä. Uutta suunniteltaessa on sovittava yhteen kaupungin pitkän historian muovaama olemus, sen eri vaiheista kertovat mittakaavat ja rakentamisen tavat sekä kaupunkilaisille tutut maamerkit ja arvokohteet.

Historiallinen jatkumo arkkitehtuurissa käsitetään aitona, olevan ympäristön ominaisuuksista lähtevänä kerroksellisuutena. Jatkumoa voidaan kuvata rakentamisen dna:na, joka muuntuu ja laajenee ajassa, säilyttäen silti omaleimaisuutensa ja yhteyden omiin juuriinsa perimän tavoin toimien siten kaupungin ja kaupunkilaisten voimavarana.

Tutkitun tiedon käyttö suunnitteluratkaisujen pohjana on avainasemassa historiallisen jatkumon toteutumiselle. Tampereen rakennusperinnön tietopohja on kohtalainen, mutta sitä on täydennettävä puuttuvilta osin. Kaavoituksen ja rakennussuunnittelun suunnitteluratkaisut perustuvat tutkittuun tietoon, jota päivitetään jatkuvasti.

Historiallisen jatkumon huomioiminen arkkitehtuurissa edellyttää myös hallinnollisia toimia. Lainsäädännöllisin, kaavoituksen ja luparatkaisujen keinoin on mahdollista tukea historiallisen jatkuvuuden vahvistamista kaupunkikuvassa, antaa rakennussuojelulle uusia työkaluja ja suosia säilyttävän korjaamisen ratkaisuja. Hallinnon ja päätösten tärkeimpänä moottorina ovat asenneilmasto ja yhteinen tahtotila kulttuuriperinnön arvostamiseksi.

TAVOITTEET

1. *Tampereella rakennetun kulttuuriympäristön arvo hyvän ympäristön tekijänä tunnetaan ja omaksutaan päätöksenteon lähtökohdaksi.*
2. *Tampereella rakentamisen dna näkyy, säilyy ja muuttuu omaa aikaansa kunnioittaen rakennuksissa ja kaupunkirakenteessa.*
3. *Tampereen kaupungin historiallinen, arvokkaaksi koettu hierarkia sekä mittakaavat näkyvät ja säilyvät muutoksessa.*
4. *Tampereella luonnonmaisemia, historiallisia maisematyyppejä ja maastonmuotojen ainutlaatuisia piirteitä arvostetaan niin keskusta-alueella kuin kaupungin muissa osissa.*
5. *Tampereella kaupungin rakentumisen vaiheet näkyvät rakennusmateriaaleissa ja rakennustavoissa. Kestävää rakentamista ja kiertotaloutta edistetään hyvällä ylläpidolla ja korjaamalla.*

1. Tampereella rakennetun kulttuuriympäristön arvo hyvän ympäristön tekijänä tunnetaan ja omaksutaan päätöksenteon lähtökohdaksi.

Kulttuuriympäristön arvojen vaaliminen sisällytetään Tampereen kaupunkistrategiaan, maapolitiikkaan, kaavoitusohjelmiin ja kehittämissuunnitelmiin niin, että sen arvot huomioidaan hankkeissa ennakoivasti. Näin mahdollistetaan myös avoin ja osalliset mukaan ottava arvokeskustelu

kaupunkiympäristön olemuksesta ennen päätöksentekoa. Keskeistä on, että arvottamisessa ja arvokeskustelussa huomioidaan rakennetun ympäristön kulttuurinen kestävyys sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen kestävyiden rinnalla.

Rakennussuojeluun suhtaudutaan mahdollisuutena: käyttötarkoituksia innovoidaan, suojelumerkintöjä monipuolistetaan ja määräysten tulkintoja sovelletaan kohdelähtöisesti.

Tunnistettut kulttuuriympäristön arvokohteet ja -alueet huomioidaan ylläpidossa, muutoksissa ja lisärakentamisen suunnittelussa pitkäjänteisesti. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden lisäksi huomioidaan paikallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset kohokohdat. Tutkimustiedon karttuessa tunnistetaan jatkuvasti lisää arvokohteita, joiden säilyminen on erityisen tärkeää Tampereen rosoisuuden ja ominaislaadun vahvistamiseksi.

2. Tampereella rakentamisen dna näkyy, säilyy ja muuttuu omaa aikaansa kunnioittaen rakennuksissa ja kaupunkirakenteessa.

Kertomus kaupungin muutoksesta on luettavissa rakennuksissa, kaduilla ja puistoissa. Rakennettua kulttuuriperintöä tutkitaan ja sen arvokkaat ominaispiirteet tunnistetaan ja tunnustetaan kaupunkisuunnittelun ja täydennysrakentamisen lähtökohdaksi. Eri aikakausien rakennustavat säilyvät ja kertovat kaupungin monikerroksisesta rakennusperinnöstä ja historiasta.

Kaupunkisuunnittelua ja rakentamista ohjaavat arkkitehtuuritavoitteet, resurssit, viranomaisvaatimukset ja rakennustavat ovat synnyttäneet yksilöllisiä kaupunginosia ja rakennuksia. Alueiden ja rakennusten yksilöllinen luonne, rakentamisen dna säilytetään muutoksissa näkyvänä.

Uudisrakentamisessa kaupunkirakenteen arvokkaaksi tunnustettuja kaupunkikuvan hierarkioita ja yksilöllistä mittakaavaa tutkitaan nykyarkkitehtuurin keinoin ja synnytetään kulttuurisesti ja ajallisesti kestävää kerroksisuutta. Korjausrakentamisessa puolestaan rakennuksia ja rakennusosia korjataan kunkin rakennusajan tyypillisillä rakennustavoilla.

3. Tampereen kaupungin historiallinen, arvokkaaksi koettu hierarkia sekä mittakaavat näkyvät ja säilyvät muutoksessa.

Tampereen kaupunkimaisema on moniulotteinen kokonaisuus, jossa näkyvät eri aikakausien arkkitehtuuri, suunnitteluihanteet ja rakentamisen ilmiöt. Keskustan lisäksi Tamperetta ovat sen omaleimaiset reuna-alueet, esikaupungit, lähiöt ja kylämaisemat. Historiallinen jatkuvuus on Tampereella poikkeuksellisen vahvasti läsnä myös luonnonmuotojen muovaamassa maisemassa. Kaupunkimaisen ytimen sisälläkin avoimet kaupunkitilat, puistot ja pitkiä näkymiä luovat akselit ovat merkittäviä kaupunkitilan jäsentäjiä.

Tampereen keskustan, ala- ja aluekeskusten ja muiden osa-alueiden arvokkaat ominaispiirteet säilyvät ja niiden historialliset mittakaavat huomioidaan alueiden kehittyessä ja tiivistyessä täydennysrakentamisella. Mittakaavaltaan erilaiset alueet tunnistetaan ja nähdään alueidentiteetin ja kaupunkibrändin voimavaratekijöinä. Tärkeää on tunnustaa erityisesti valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen, RKY-alueiden herkkyyks mittakaavan muutosten suhteen. Keskustan tunnetuimmat kaupunkiakselit, Hämeenkatu, Tammerkoski ja Hämeenpuisto, säilytetään tulevaisuudessakin ilmaisuvoimaisina. Lisäksi tunnustetaan Hämeenkadun ja Tammerkosken ympäristön nk. maisemaristin säilytettävä mittakaava.

Asemakaavoissa tarkastellaan alueita tarpeeksi laajasti. Yksittäisten rakennusten suojelusta pyritään laajojen kokonaisuuksien suojeluun. Uudet rakennukset sijoitetaan oivaltavasti osaksi aluekokonaisuutta sen mittakaavaa kunnioittaen. Kaupunkitilan mittakaavaa tarkastellaan aina myös jalankulkijan tasolta.

Hankkeita ohjataan asemakaavojen mukaisiksi vähentäen tarvetta poikkeamispäätöksille ja edistäen alueiden yhdenvertaista kehitystä ja täydennysrakentamisen luontevaa sijoittumista olevaan rakennuskantaan. Vaiheyleiskaavan rooli muutoksen ohjaamisessa laajojen kokonaisuuksien osalta hyödynnetään tehokkaasti ja alueita analysoiden. Korkean rakentamisen sijoittumisessa huomioidaan alueiden kulttuurihistorialliset ja historialliset arvot, mittakaava ja muutoksensietokyky.

4. Tampereella luonnonmaisemia, historiallisia maisematyyppejä ja maastonmuotojen ainutlaatuisia piirteitä arvostetaan niin keskusta-alueella kuin kaupungin muissa osissa.

Tampereen luonnonmaiseman ominaispiirteet, kuten harjut, vesistöt ja koski ovat kaupunkikuvan voimatekijöitä ja muodostavat keskeisen osan kaupungin identiteettiä myös tulevaisuudessa. Maastonmuotojen ominaispiirteet ja historialliset maisematyypit ovat lähtökohtana kaupunkikuvan kehittämiselle ja kaupungin kasvuille. Maiseman muodot, kasvillisuus ja vapaat näkymäakselit huomioidaan myös alueiden uudis- ja lisärakentamisessa.

Virkistysalueiden, puistojen ja puiden merkitys muuttuvassa ilmastossa ja kaupunkiympäristössä tunnustetaan. Luonto on osa kaupunkirakennetta ja ekologiset käytävät jatkuvat kaupungin sisällä ja siitä ulos, jolloin vihreä tila toimii osana luonnon monimuotoisuutta.

Avoimet kaupunkitilat ja kaupunkiakselit säilyttävät voimansa kaupunkikuvassa. Turvataan riittävät viheralueet, puistot ja avoimet kaupunkitilat myös kaupungin kasvaessa, täydennysrakentamisessa ja uusien alueiden suunnittelussa.

Torien ja puistojen kulttuurihistorian suunnitelmallinen tutkimus ja arvostus antaa pohjaa suunnittelulle.

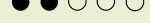
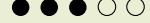
5. Tampereella kaupungin rakentumisen vaiheet näkyvät rakennusmateriaaleissa ja rakennustavoissa. Kestävää rakentamista ja kiertotaloutta edistetään hyvällä ylläpidolla ja korjaamalla.

Historiallinen jatkuvuus on luonteva osa Tampereen kestävyystavoitteita, sillä kerroksellisuus ja juurien kunnioittaminen edustavat vahvaa kulttuurista kestävyttä ja ylisukupolvisuutta. Kulttuurisen kestävyysperiaatteet tulee omaksua kaikissa suunnittelutehtävissä. Lisäksi historiallinen jatkuvuus tukee ekologisen kestävyys tavoitteita pyrkien muun muassa vanhan säilyttämiseen ja arvostamiseen, uudelleen hyödyntämiseen, korjausrakentamiseen sekä kiertotalouteen.

Ylläpito ja korjaaminen ovat kestävän rakentamisen lähtökohta. Rakennusaikaisia rakennustapoja säilytetään ja palautetaan, ja ylikorjaamista vältetään. Uusi käyttötarkoitus valitaan ja tilaohjelma mitoitetaan huomioiden säilyvän rakennuksen ominaispiirteet. Perinteisen rakennustavan tutkitusti toimivat ratkaisut otetaan uudestaan käyttöön hankekohtaiset ominaispiirteet tunnistuen. Rakennusmateriaalin uusiokäyttö on normaali käytäntö, samoin kuin pyrkimys käyttää se uudelleen samalla rakennuspaikalla. Kaupunki toimii esimerkkinä säilyttävän korjaustavan valitsijana omissa kunnostushankkeissaan.

Korjausrakentamisen asiantuntemukseen panostetaan lupaohjauksessa eri suunnittelualoilla. Erikoisosaamisen kautta sovelletaan lupakäytäntöjä korjausrakentamiseen sopivalla ja siihen kannustavalla tavalla. Rakentamistapaohjeistusta kehitetään korjaavien ja säilyttävien ratkaisujen suosimiseen. Lisäksi luodaan taloudellisia kannustimia rakennusten kunnostukseen purkamisen sijaan.

HISTORIALLINEN JATKUVUUS

Tavoite	Päätoimenpide	Vastuutaho	Mittari	Vaikutus
1. Tampereella rakennetun kulttuuriympäristön arvo hyvän ympäristön tekijänä tunnetaan ja omaksutaan päätöksenteon lähtökohdaksi.	A. Vakiinnutetaan suojeluun tähtäävät asemakaavat osaksi kaavoitusohjelmia. Käytetään priorisoinnin perusteena selvitys- ja seurantatietoa. Seurataan purkulupien kohteena olevia rakennustyyppisiä ja aikakausia.	AKA YKA	- Rakennussuojelutavoitteelle laadittu oma indikaattori, esim. kuinka monta % kaavoista sisältää suojelutavoitteita - Arkkitehtuuriohjelman verkkosivuston tähtikohteina esitettävät säilyttään kunnostetut vanhat rakennukset - Kulttuurihistoriallisten arvojen vaaliminen yhtenä tavoitteena seuraavassa kaavoitusohjelmassa	 Tampereen identiteetti Kestävä arkkitehtuuri Kustannustaso
2. Tampereella rakentamisen dna näkyy, säilyy ja muuttuu omaa aikaansa kunnioittaen rakennuksissa ja kaupunki-rakenteessa.	A. Laaditaan ajoissa kulttuuriympäristö- ja rakennus-historiaselvitykset ja toteutetaan ne rakentamisen vaikuttavuus arvioiden riittävän laajoina.	AKA YKA RAVA Rakennushankkeeseen ryhtyvä Ohjaavina ja edellyttävänä tahoina myös ELY ja maakuntamuseo	- Laaditut selvitykset (määrä sekä kohdentuminen kulttuurihistoriallisiin kohteisiin) - Kyselyiden vastauskoosteet kaavoitusohjelmassa - Vaiheleiskaavan toteutuman seurannan yhteydessä tehtävä selvitysten suositusten toteutumistarkastelu	 Tampereen identiteetti Kestävä arkkitehtuuri Kustannustaso
3. Tampereen kaupungin historiallinen, arvokkaaksi koettu hierarkia sekä mittakaavat näkyvät ja säilyvät muutoksessa.	A. Laaditaan muutospaineen alaisista laajemmista alueista valtuustokausittaisen vaiheleiskaavojen yhteydessä temaattiset osa-alueetarkastelut yleiskaavan ja asemakaavoituksen pohjaksi. Tehdään osa-alueista maisemallisia ja kaupunkikuvallisia tarkasteluja, joiden avulla määritetään kaavan tavoitteita ja reunaehdot, myös suojelutavoitteisiin sekä täydennysrakentamisen typologiaan ja volyyymiin liittyen.	AKA YKA Maakuntamuseo ELY lausunnonantajina	- Vaiheleiskaavan toteutuminen ja sen kulttuuriperintökartan kattavuus - Kulttuuriperintönäkökulman painoarvo vaikutustenarvioinnissa - Alueiden omaleimaisuuden esiintuominen asemakaavaohjelmissa	 Tampereen identiteetti Kestävä arkkitehtuuri Kustannustaso
4. Tampereella luonnonmaisemia, historiallisia maisematyyppejä ja maastonmuotojen ainutlaatuisia piirteitä arvostetaan niin keskusta-alueella kuin kaupungin muissa osissa.	A. Lisätään tunnetut kaupunkiakselit ajanmukaisen kaavasuojelun piiriin.	AKA YKA	Suojelumerkinnät	 Tampereen identiteetti Kestävä arkkitehtuuri Kustannustaso
5. Tampereella kaupungin rakentamisen vaiheet näkyvät rakennusmateriaaleissa ja rakennustavoissa. Kestävää rakentamista ja kiertotaloutta edistetään hyvällä ylläpidolla ja korjaamalla.	A. Painotetaan maankäytön vaikutusten arvioinnissa säilyttäviä ja korjaavia ratkaisuja. Edellytetään rakennusmateriaaliselvitykset ja hiilivaikutusten selvittäminen ennen purkupäätöstä. Esitellään selvitykset hankkeista päätäville, rakennuttajille sekä suunnittelijoille vuorovaikutteisesti niin, että selvitysten tekijä on mukana kokouksissa.	AKA YKA	- Hiilijalan- ja kädenjälkilaskelmat Rakennusmateriaali-selvitykset - Päätöksenteon tueksi kehitetyt indikaattorit esim. kiertotalouden vaikutusten arvioimiseksi	 Tampereen identiteetti Kestävä arkkitehtuuri Kustannustaso

Tavoite	Muut toimenpiteet		
1. Tampereella rakennetun kulttuuriympäristön arvo hyvän ympäristön tekijänä tunnetaan ja omaksutaan päätöksenteon lähtökohdaksi.	B. Tuodaan kaikille tutuksi rakennettua kulttuuriympäristöä ja sen arvoja: Nostetaan Tampereen tunnustetut kulttuuriperintöalueet ja merkittävät arkkitehtuurikohteet osaksi kaupungin brändiä houkuttelevana kaupunkina. Käytetään julkista keskustelua, influensseja ja sosiaalista mediaa ilmapäivän muokkauksessa kulttuuriympäristöä arvostavaksi. Tuodaan vapaa-ajan ja kokousmatkailijoille suunnattua kierrosohjelmaa monipuolisia arkkitehtuurikohteita huomioiden myös modernit, vähemmän tunnetut ja korjausrakentamisen kohteet. Kehitetään Tampereen arkkitehtuuri- ja designviikkoa ja seminaaritarjontaa huomioiden historiallisen jatkuvuuden ja korjausrakentamisen teemat.	C. Lisätään kaupunkisuunnittelun ja lupa-asoiden verkkosivulle materiaalia ja linkkejä korjausrakentamiseen ja rakennusperintöön sekä yleistajuista rakennushistoriallista tietoa kiinteistönomistajille, rakennuttajille ja suunnittelijoille. Järjestetään säännöllisiä rakennetun ympäristön ”lukutaitokursseja”, kuten kaupunginosakävelyitä ja korjaamisen ja rakennusinventoinnin teemapäiviä.	D. Huolehditaan selvitystiedon kattavuudesta myös modernin ja postmodernin rakennusperinnön osalta. Laaditaan kattava selvitys toisen maailmansodan jälkeisestä rakennuskulttuurista.
2. Tampereella rakentamisen dna näkyy, säilyy ja muuttuu omaa aikaansa kunnioittaen rakennuksissa ja kaupunkirakenteessa.	B. Esitellään selvitykset hankkeista päätettäville, rakennuttajille sekä suunnittelijoille vuorovaikutteisesti: Huolehditaan, että selvitysten tekijä on mukana kaava- tai korjaushankkeen aloituskokouksessa.	C. Arvioidaan selvitystiedon perusteella vaalittavaksi määritettyjen ympäristön ominaispiirteiden toteutuminen valmiissa suunnitelmissa.	
3. Tampereen kaupungin historiallinen, arvokkaaksi koettu hierarkia sekä mittakaavat näkyvät ja säilyvät muutoksessa.	B. Päivitetään korkean rakentamisen selvitykset. Huolehditaan, että keskustan historiallisen ruutukaavan alueelle ei tavoitella uusia korkean rakentamisen alueita.	A. Edellytetään kaupunkikuva- ja näkymätarkasteluja asemakaavoitus- ja rakennuslupavaiheissa, huomioiden erityisesti RKY- ja muut arvoalueet. Hyödynnetään kaupunkimallia vakiintuneesti päätöksenteossa ja vuorovaikutuksessa. Laaditaan ja tarkistetaan ohjeistukset hankkeiden kaupunkimalliin sovitukseen edellyttämisestä. Tehdään RKY-alueiden lähivaikutusalueella kaupunkimaiseman vaikutus selvitys ja -arviointi historiallisen kaupunkikuvan näkökulmasta.	
4. Tampereella luonnonmaisemia, historiallisia maisematyyppejä ja maastonmuotojen ainutlaatuisia piirteitä arvostetaan niin keskusta-alueella kuin kaupungin muissa osissa.	B. Lisätään lupakäsittelyyn resurssia viherympäristöjen ja viherrakentamisen ohjaamiseen.	C. Vakiinnutetaan maisemahistoriallinen selvitys työkaluksi historiallisten avoimien kaupunkitilojen uudistushankkeissa.	D. Laaditaan kattava puistohistoriallinen inventointi. Hyödynnetään inventoinnin tuloksia paitsi kaupunkisuunnittelussa, myös markkinoinnissa, matkailussa, kulttuuri- ja hyvinvointipalveluissa.
5. Tampereella kaupungin rakentamisen vaiheet näkyvät rakennusmateriaaleissa ja rakennustavoissa. Kestävää rakentamista ja kiertotaloutta edistetään hyvällä ylläpidolla ja korjaamalla.	B. Määritellään vaativien korjaus- ja laajennushankkeiden laadun ohjauksen parantamisen keinot.	C. Laaditaan erityisen herkille alueille rakennustapaohjeistoa muutenkin kuin asemakaavoituksen yhteydessä. Päivitetään rakentamistapaohjeita säilyttävän korjaamisen ja alueellista identiteettiä tukevan täydennysrakentamisen näkökulma huomioiden. Tuotetaan kaupunginosa-, aikakausi- ja rakennustyyppikohtaiset sarjat helposti tutustuttavaksi myös karttasovelluksella. Laaditaan Tampereen oma värikaava ja pientaloalueiden päivitetty rakennustapaohjeistot selvitysaineiston perusteella.	D. Kehitetään kaavallisia ohjauskeinoja rakennuskannan korjaamisen ja säilymisen turvaamiseksi sekä kannustamiseksi, esim. rakennusoikeus sidotaan vanhan korjaamiseen.
	E. Määritellään säilyttävän korjaamisen tavoitteet kaupungin omistamissa kohteissa hankesuunnitteluvaiheessa ja suunnittelunohjauksessa. Vältetään ylikorjaamista suunnitelmallisesti kaupungin omissa hankkeissa. Korjausbarometri kertoo, kuinka suuressa osassa kaupungin omia rakennushankkeita päädytään säilyttävän korjaamisen ratkaisuihin.	F. Järjestetään suunnittelukilpailuja myös korjauskohteista. Kiinnitetään monipuolista osaamista kilpailujen ohjausryhmiin.	G. Liitetään uusien käyttötarkoitusten etsiminen ja vajaakäyttöisten tilojen tehostaminen osaksi uusia rakennuslupia ja asemakaavamuutoksia. Lisätään kiertotalous- ja hiilineutraaliustavoitteita sekä ekologiseen rakentamiseen liittyviä raja-arvoja kaavoitukseen.

UUDIS- JA TÄYDENNYSRAKENTAMINEN

Kaupungin kasvun ja tiivistymisen myötä korkeatasoisen arkkitehtuurin merkitys kasvaa entisestään. Ilmastomuutos vaikuttaa ympäristöömme ja asettaa uusia vaatimuksia, joihin hyvällä ja kestäväällä arkkitehtuurilla on mahdollista vastata.

Arkkitehtuurin arvon nostamiseksi on ymmärrettävä sekä sen laatuun vaikuttavat tekijät, että laadun myönteiset vaikutukset. Monipuolisella ja tunnistettavalla arkkitehtuurilla on Tampereen ja sen eri alueiden identiteetille painava merkitys.

Suurin osa uudis- ja täydennysrakentamisesta on Tampereella asuinrakentamista. Ohjelmatyön valmisteluvaiheen avoin kysely osoitti, että uudis- ja täydennysrakentamisen tavoitteissa on perusteltua käsitellä toiminnallisen laadun parantamista arkkitehtuurissa, painopisteinä asuntosuunnittelun ja -rakentamisen laadun nostaminen ja monipuolistaminen.

Kestävän rakentamisen ja arkkitehtuurin tavoitteet voidaan saavuttaa vain konkreettisilla toimilla suunnittelussa sekä uudis- ja täydennysrakentamisen arkkitehtuurissa. Hiilijalanjäljen laskenta ja rakenteiden kierrätettävyys otetaan osaksi suunnittelu- ja rakentamisprosessia. Tampereen kaupunki tehostaa tilankäyttöään ja vähentää siten rakentamisen hiilijalanjälkeä sekä uudisrakentamisen tarvetta. Esimerkiksi puun käyttämistä uusiutuvana ja hiilinieluna toimivana rakentamismateriaalina lisätään uudis- ja korjauskohteissa.

TAVOITTEET

- 1. Tampereella nostetaan arkkitehtoniset laatutekijät taloudellisten arvojen rinnalle ja tunnistetaan laadukkaan arkkitehtuurin tuomat pitkän aikavälin myönteiset vaikutukset.*
- 2. Tampereella rakennetaan arkkitehtonisesti korkeatasoista, monipuolista ja tunnistettavaa uutta ympäristöä, jonka juuret ovat teollisen kaupungin historiassa.*
- 3. Tampereella panostetaan toiminnallisen laadun parantamiseen asuntoarkkitehtuurissa vähimmäisvaatimukset ylittäen.*
- 4. Tampereella edistetään kestäväää arkkitehtuuria. Uudisrakennukset suunnitellaan ja toteutetaan pitkäikäisiksi niin toiminnallisesta, rakenneteknisestä kuin esteettisestäkin näkökulmasta.*

1. Tampereella nostetaan arkkitehtoniset laatutekijät taloudellisten arvojen rinnalle ja tunnistetaan laadukkaan arkkitehtuurin tuomat pitkän aikavälin myönteiset vaikutukset.

Arkkitehtuuri on kokonaisvaltainen taiteen, tieteen ja tekniikan muoto, jonka arvo muodostuu useista eri tekijöistä. Rakennuksen arvon muodostumisessa huomioidaan ja tunnistetaan rakennustaiteellisten arvojen ja laatutekijöiden vaikutus kokonaisuuteen teknisten ja taloudellisten tekijöiden rinnalla.

Arkkitehtonisten laatutekijöiden, kuten tarkoituksenmukaisten materiaalien, tilallisuuden, toiminnallisuuden ja kokemuksellisuuden nostaminen keskeiseen asemaan uudis- ja korjausrakentamisessa on kestävä tulevaisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeää. Arvostetulla aikaa ja paikkaan sidotulla arkkitehtuurilla on suuri merkitys rakennuksen arvon kehityksessä sen elinkaaren aikana sekä rakennuksen korjaamisen, säilymisen ja suojelun edesauttamisessa. Korkeatasoisella arkkitehtuurilla ja siihen liittyvällä julkisella taiteella parannetaan niin kaupunkiympäristöä kuin kaupungin vetovoimaa.

2. Tampereella rakennetaan arkkitehtonisesti korkeatasoista, monipuolista ja tunnistettavaa uutta ympäristöä, jonka juuret ovat teollisen kaupungin historiassa.

Uudis- ja täydennysrakentamista määrittelevät sekä historia että tulevaisuus. Arkkitehtuuri on paikkaan ja aikaan sidottua, joten suhde näihin on huomioitava suunnittelussa. Suunnittelijan on ratkaistava rakennuksen suhde olemassa olevaan ympäristöön, materiaaleihin ja toimintoihin. Hyvä arkkitehtuuri perustuu vahvaan, ymmärrettävään perusideaan ja sen tinkimättömään toteutukseen. Arkkitehdin ja rakentamiseen ryhtyvän merkityksellinen tehtävä onkin luoda kaupunkikuvaa rikastuttavaa, mielenkiintoista, ympäristöönsä sopivaa ja pysyvää arkkitehtuuria, josta on myös luettavissa aikakautensa ominaispiirteet.

Eri kaupunginosilla, niin keskustassa kuin sen ympärillä, on oma tyyli ja mittakaava, jotka toimivat lähtökohtina uuden rakennuksen suunnittelulle. Rakennuksen massan muotoilu, julkisivujen materiaalit ja julkisivujen aukkojen jäsentely ovat osa suunnittelijan keinoista sovittaa rakennus kaupunkikuvallisesti omaan aikaansa ja paikkaansa niin ulko- kuin sisäarkkitehtuuriin ja -olosuhteidenkin kannalta. Materiaalit valitaan esteettisyyden lisäksi pitkän elinkaaren, kauniin vanhenemisen ja korjattavuuden perusteella. Rakennuksen omaleimaisuuteen voi vaikuttaa myös erilaisilla kattomuodoilla niin, että katto toimii vahvasti rakennuksen viidentenä julkisivuna. Arkkitehtuurin keinoin tulee vahvistaa paikan erityispiirteitä ja alueen tunnistettavuutta.

Jokaiseen rakennushankkeeseen tulee sisältyä ajatus luoda arkkitehtuurilla ympäristön asukkaille tai käyttäjille hyvinvoinnin ja terveyden lisäksi positiivinen lisä sekä toiminnallisesti että kokemuksellisesti. Parhaimmillaan arkkitehtuuri on henkisesti rikastuttavaa taidetta, joka tarjoaa mahdollisuuden ympäristön elämykselliseen ja tasapainoiseen kokemiseen. Erityisesti tämä tulee huomioida tiivistyvässä kaupunkirakenteessa ja katumaisemassa. Kaupungin oma rakennustuotanto on vuosisadan ajan ollut esimerkkinä ja laadullisena mittarina muulle rakentamiselle.

Uuden hankkeen kaupunkikuvallisia vaikutuksia arvioidaan ennen toteutusta, jolloin viranomainen voi ohjata hanketta asetettujen tavoitteiden suuntaan. Kaupunkikuvatoimikunnan asiantuntemusta hyödynnetään. Rakennusvalvonnalla on vastuullinen rooli valvoa, että rakennushankkeiden suunnittelu ja toteutus etenee Tampereen arkkitehtuuriohjelman hengessä. Julkiset rakennukset ovat kaupunkirakenteessa usein maamerkin asemassa sijoittuen kaupunkikuvallisesti keskeisille paikoille, joten niiden laatuun tulee erityisesti panostaa.

3. Tampereella panostetaan toiminnallisen laadun parantamiseen asuntoarkkitehtuurissa vähimmäisvaatimukset ylittäen.

Toiminnallisuus on merkittävä osa laadukasta arkkitehtuuria. Rakentamisen perimmäinen tarkoitus on tuottaa tiloja tiettyyn käyttötarkoitukseen. Hyvässä rakennussuunnittelussa käyttötarkoitus ja laatu tulisi ymmärtää laajemmin kuin mitä ne vähimmillään toteutettuna on.

Arkkitehtuurin avulla luodaan puitteet elinvoimaiselle toiminnalle monipuolisin keinoin: Rakennukseen sijoitettavien toimintojen kaupunkikuvallinen vaikutus huomioidaan niin, että tilat ja toiminnot aktivoivat ja elävöittävät kaupunkitilaa. Asuntoja ja asuntojakaumaa monipuolistetaan arkkitehtuurin keinoin niin, että erilaiset asuntotyytit muodostavat sosiaalisesti monipuolisen asuinalueen, mihin pyritään kaikessa uudistuotannossa. Tilallisuuteen ja näkymien avautumiseen kiinnitetään asuntosuunnittelussa erityistä huomiota viihtyisyyden, hyvinvoinnin ja elämyksellisyyden aikaansaamiseksi. Rakentamisessa edistetään asuntojen monipuolisuutta, esimerkiksi toteuttamalla kerrostaloihin kaksikerroksisia asuntoratkaisuja. Vaihtelevien kattomuotojen ja huonekorkeuksien tarjoamat mahdollisuudet hyödynnetään, esimerkiksi toteuttamalla ullakkoasuntoja tilallisesti mielenkiintoisin ratkaisuin. Asuntojen väljyys ja tilaratkaisujen muuntojoustavuus mahdollistavat erilaiset asumismuodot ja pidentävät rakennusten elinkaarta. Rakennukset ja tilat suunnitellaan niin, että mahdolliset tulevaisuuden laajennukset ja muutokset on huomioitu. Maantasokerros aktivoidaan toiminnoilla, tai erilaisella julkisivukäsittelyllä, joka ottaa huomioon ihmisen mittakaavan ja aistit kadulla kulkiessa. Lisäksi asumisen yhteisöllisyyttä ja viihtyisyyttä edistetään monikäyttöisillä yhteistiloilla ja laadukkailla pihilla.

4. Tampereella edistetään kestävää arkkitehtuuria. Uudisrakennukset suunnitellaan ja toteutetaan pitkäikäisiksi niin toiminnallisesta, rakenneteknisestä kuin esteettisestäkin näkökulmasta.

Kestävän arkkitehtuurin näkökulmasta rakennukset suunnitellaan rakenteiltaan ja tiloiltaan muuntojoustaviksi ja siten pitkäikäisiksi. Käyttötarkoituksen ja tarpeiden muuttuessa niitä voidaan hyödyntää ilman merkittäviä purku- ja muutostöitä. Kaupungin omistamat julkiset rakennukset suunnitellaan ja toteutetaan siten, että niitä voidaan hyödyntää erilaisissa toiminnoissa ja eri toimialojen välillä mahdollisimman joustavasti käyttäjät, asukkaiden tarpeet ja käyttäjät huomioiden vuorokausi- ja vuosi- sekä pidemmällä aikajänteellä.

Rakennusten kestävyys arvioinnin perustana ovat pitkäaikaisessa tieteellisessä keskustelussa ja kansainvälisissä standardeissa vakioituneet laskennan menetelmät. Ympäristövaikutusten arvioinnissa Tampereella otetaan uudis- ja täydennysrakentamisessa lähtökohdaksi kansallisessa sääntelyssä käyttöön otettava hiilijalanjäljen laskentamenetelmä, joka perustuu elinkaarinäkökulmaan.

Materiaalit käytetään mahdollisimman tehokkaasti ja kiertotalouden periaatteet huomioiden. Puurakentamista edistetään kaupungin omassa palvelurakentamisessa, asemakaavoituksessa ja tontinluovutuksissa. Uusia, innovatiivisia rakennustapoja- ja materiaaleja suositaan kestävä rakentamisen edistämiseksi uudis- ja täydennysrakentamisessa.

Energiasiirtymä huomioidaan parantamalla rakennusten energiatehokkuutta ja investoimalla rakennuksiin integroitaviin uusiutuvan energiantuottojärjestelmiin laajemmat, alueelliset kokonaisuudet ja innovatiiviset ratkaisut, kuten älykkäät ja kysynnän jouston mukaan energiaa varastoivat rakennukset huomioiden.

Vaihtoehtoisena keinoina luonnonmukaisen rakentamisen soveltamista lisätään hankekohtaisesti hyödyntämällä luonnonmukaisia rakenteita ja luonnonmateriaaleja, kuten puuta, olkea, savea ja kiviaineksia, painovoimaista ja luonnonmukaista ilmanvaihtoa sekä passiivisia, luonnonilmiöihin perustuvia lämmitysratkaisuja esimerkiksi sisäilmanlaadun vaihtoehtoiseksi parantamiseksi. On kuitenkin huomattavaa, että eri ympäristöstrategioiden ratkaisut eivät aina toimi yhtäaikaaisesti, vaan kussakin hankkeessa tulee suunnitella ja toteuttaa hankkeelle sopiva, tasapainoinen kokonaisuus.

Kestävä talous huomioi rakennuskustannusten ohella asumiskustannukset sekä rakennusten ylläpidon kustannukset niin, että rakennukset ovat kestävästi ja kannattavasti käytettäviä sekä ylläpidettäviä. Sosiaalisen kestävyys näkökulma edellyttää puolestaan asukastyytyvyyden mittaamista suhteessa kestävä rakentamisen tavoitteisiin ja ympäristönäkökulmiin. Sosiaalista hyväksyttävyyttä ja asukastyytyvyyttä tulee seurata säännöllisesti.

UUDIS- JA TÄYDENNYSRAKENTAMINEN

Tavoite	Päätoimenpide	Vastuutaho	Mittari	Vaikutus
1. Tampereella nostetaan arkkitehtoniset laatu- ja taloudelliset arvot rinnalle ja tunnustetaan laadukkaan arkkitehtuurin tuomat pitkän aikavälin myönteiset vaikutukset.	A. Kehitetään seuranta- ja nostetaan esille arkkitehtoniselta laadultaan hyviä kohteita. Kehitetään kannusteita niin, että hyviä kohteita myös palkitaan laajasti. Perustetaan hyvän rakentamisen palkinto, jossa ehdokkaiden esittely ja valintakriteerit ovat julkisia ja läpinäkyviä. Toimenpide voidaan integroida Arkkitehtuurigalleriaan.	KAUKU PIRA TamSAFA	Palkittujen kohteiden näkyvyys	● ● ● ● ● Tampereen identiteetti ● ● ● ● ● Kestävä arkkitehtuuri ● ● ● ○ ○ Kustannustaso
2. Tampereella rakennetaan arkkitehtonisesti korkeatasoista, monipuolista ja tunnistettavaa uutta ympäristöä, jonka juuret ovat teollisen kaupungin historiassa.	A. Esitellään hankkeen arkkitehtoninen kokonaisidea. Käydään rakennussuunnittelun luonnosvaiheessa rakennushankkeeseen ryhtyvän ja rakennusvalvonnan välinen "luonnospalaveri", jossa suunnittelija esittelee kohteen arkkitehtonisen kokonaisidean ja jossa määritellään kohteen kaupunkikuvallinen sekä arkkitehtoninen konsepti. Käsitellään kohdetta suhteessa Tampereen identiteettiin ja paikkaansa. Korjaus- ja täydennysrakennushankkeessa esitetään alueen tai rakennuksen ominaispiirteet ja arvot sekä uuden arkkitehtuurin suhde niihin. Vältetään tässä vaiheessa turhan yksityiskohtaista suunnittelua ja keskitytään kohteen arkkitehtuuriin. Luonnosvaiheen esittely ja arkkitehtonisen kokonaisidean hyväksyminen on edellytys myöhemmälle lupahakemukselle.	Rakennushankkeeseen ryhtyvä Pääsuunnittelija RAVA AKA	Vakiintunut prosessi, esittelyjen määrä ja vaikutus	● ● ● ● ○ Tampereen identiteetti ● ● ● ○ ○ Kestävä arkkitehtuuri ● ● ○ ○ ○ Kustannustaso
3. Tampereella panostetaan toiminnallisen laadun parantamiseen asunto-arkkitehtuurissa vähimmäisvaatimukset ylittäen.	A. Käynnistetään Tampereen kehittyvä asuintalo - ohjelma, jonka tarkoitus on jakaa osa kaupungin luovuttamista tonteista idearikkaille rakennushankkeille. Tarjotaan ohjelman avulla mahdollisuus erilaisille toimijoille (mm. ryhmärakennuttajille), jotka esittävät asuntorakentamista kehittäviä uusia konsepteja. Lisäksi tarjotaan mahdollisuus monipuoliseen ja innovatiiviseen asuntotuotantoon.	AKA KITIA RAVA	Tonttien määrä, toteutuneiden hankkeiden innovatiivisuus ja näkyvyys	● ● ● ● ● Tampereen identiteetti ● ● ● ● ○ Kestävä arkkitehtuuri ● ● ● ● ○ Kustannustaso
4. Tampereella edistetään kestävää arkkitehtuuria. Uudisrakennukset suunnitellaan ja toteutetaan pitkäikäisiksi niin toiminnallisesta, rakenneteknisestä kuin esteettisestäkin näkökulmasta.	A. Perustetaan Kestävän rakentamisen innovaatio-ohjelma, jossa tarjotaan rakennuspaikkoja uusia kestäviä innovaatioita kokeileville hankkeille. Kestävän rakentamisen innovaatio-ohjelman kautta voidaan myös toteuttaa kilpailullisia innovaatiohaasteita, sekä viestiä uusista innovaatioista esimerkiksi palkitsemalla onnistuneita kohteita.	Tampereen kaupunki Esim. yliopisto kumppanina tai rahoittajana	Toteutuneiden hankkeiden määrä, innovatiivisuus ja näkyvyys	● ● ○ ○ ○ Tampereen identiteetti ● ● ● ● ● Kestävä arkkitehtuuri ● ● ● ● ○ Kustannustaso

Tavoite	Muut toimenpiteet			
1. Tampereella nostetaan arkkitehtoniset laatutekijät taloudellisten arvojen rinnalle ja tunnistetaan laadukkaan arkkitehtuurin tuomat pitkän aikavälin myönteiset vaikutukset.	B. Nostetaan rakennustaiteelliset arvot julkiseen ja näkyvään keskusteluun niin ammatillisissa kuin kaupunkilaistenkin kanavissa. Nostetaan näkökulmaksi keskustelulle nimenomaan arkkitehtoniset arvot, sen pitkäaikaiset hyödyt ja myönteiset vaikutukset.		C. Huomioidaan kaavan yhteydessä arkkitehdin laatimat ohjeet alueen arkkitehtonisesta ilmeestä. Kirkastetaan tavoitteita ja korostetaan yhtä pääteemaa.	
2. Tampereella rakennetaan arkkitehtonisesti korkeatasoista, monipuolista ja tunnistettavaa uutta ympäristöä, jonka juuret ovat teollisen kaupungin historiassa.	B. Jatketaan yleisten arkkitehtuurikilpailujen järjestämistä kaupungin toimesta. Ratkaistaan erityisesti kaupunkikuvallisesti merkittävät ja näkyvät kohteet arkkitehtuurikilpailun kautta. Kannustetaan yksityisiä toimijoita järjestämään arkkitehtuurikilpailuja kaupunkikuvallisesti tärkeissä hankkeissa.		C. Laaditaan alueelliset täydennysrakentamis- ja rakentamistapaohjeet.	
4. Tampereella edistetään kestävää arkkitehtuuria. Uudisrakennukset suunnitellaan ja toteutetaan pitkäikäisiksi niin toiminnallisesta, rakenneteknisestä kuin esteettisestäkin näkökulmasta.	B. Perustetaan ekologisesti kestävä rakentamisen kohde-, tieto- ja ideapankki, jossa kootaan yhteen ja esitellään ekologisesti kestäviä arkkitehtuurikohteita, -ratkaisuja ja -innovaatioita Tampereella eri mittakaavatasoilla. Ideapankki voi toimia erillisenä tai olla yhdistettynä muihin vastaaviin tietopankkeihin.	C. Suunnitellaan ja toteutetaan kaupungin omistamat julkiset rakennukset siten, että niitä voidaan hyödyntää erilaisissa toiminnoissa ja eri toimialojen välillä mahdollisimman joustavasti huomioiden niiden käyttäjät, asukkaiden tarpeet ja käyttäjät niin pitkällä kuin lyhyelläkin aikavälillä tarkasteltuna.	D. Lisätään puurakentamisen määrää uudis- ja korjausrakentamisessa. Huomioidaan materiaalin tuomat erityispiirteet arkkitehtuurin ja rakenteiden osalta (mm. korjaus ja huolto) ja lasketaan ratkaisuille elinkaaren hiilijalanjälki.	E. Otetaan ekologisesti kestävä rakentaminen ja ympäristönäkökulmat systemaattisesti ja läpileikkaavasti osaksi jokaista alkavaa hanketta ja sen osia kuhunkin hankkeeseen ja vaiheeseen sopivalla tavalla.
	F. Tuodaan kestävyyskriteerit julkisiin rakennushankkeisiin ja tuetaan niitä innovatiivisten hankintojen käytännöllä.	G. Asetetaan vaativampia energia-tehokkuuden ja hiilijalanjäljen minimiraja-arvoja uudisrakentamiseen. Etenkin jos tontilta puretaan jotain alta pois, niin ns. "hyvitetään" suuremmilla raja-arvoilla.	H. Annetaan tontinluovutuksessa etua hankkeelle, jossa on mukana yhteisöllisyyttä. Näin tuetaan sosiaalisen kestävyden näkökulmaa.	

VUOROVAIKUTUS JA KOULUTUS

Arkkitehtuuri luo puitteet ihmisten elämälle, asumiselle, työlle ja vapaa-ajalle. Vuorovaikutteisuudella luodaan ihmistä palvelevaa ympäristöä, johon käyttäjän on helppo kiinnittyä. Siksi vuorovaikutus on yksi arkkitehtuuriohjelman keskeisistä teemoista.

Arkkitehtuuria on mahdollista opiskella Tampereella kaikissa ikävaiheissa arkkitehtuurikasvatuksen ja vapaan sivistystyön piirissä. Yliopistossa voi kouluttautua sekä arkkitehdin että rakennusarkkitehdin ammattiin. – Näillä mahdollisuuksilla Tampere voi olla Suomen johtava arkkitehtuurin oppimisen ja koulutuksen kaupunki.

Kaupunkilaisille tulee tarjota monitasoisia mahdollisuuksia vaikuttaa oman ympäristönsä kehittymiseen. Vaikutusmahdollisuuksien tulee olla aidosti saavutettavia kaikille asukkaille ja käyttäjille. Laajalle arkkitehtuurikasvatuksella voidaan tukea asukkaiden kiinnostusta, arvostusta ja ylpeyttä kotikaupunkiaan ja sen arkkitehtuuria kohtaan.

Arkkitehtuurikasvatus ja -koulutus palvelee kaupunkilaisia monella tasolla. Se voi olla ammattiin johtavaa koulutusta, aktiiviseen kansalaisuuteen kannustavaa toimintaa tai mihin tahansa kulttuurin kuluttamiseen tai tuottamiseen rinnastuva harrastus. Myös vuorovaikutus ja osallistuminen vaativat koulutusta, tietoa ja harjaannusta. Arkkitehtuurikasvatus parantaa edellytyksiä osallisuuteen ja vuorovaikutukseen.

Huoli ilmastonmuutoksesta yhdistää ihmisiä eri tavoin. Keskustelu rakentamisen ilmastovaikutuksista ja toisaalta sen mahdollisuuksista varautua ilmastonmuutoksen seurauksiin toimii tärkeänä ja ajankohtaisena tapana kutsua kaupunkilaisia ja eri toimijoita mukaan myös arkkitehtuurikeskusteluun. Kestävyyden, niin ekologisen, taloudellisen, kulttuurisen kuin sosiaalisenkin kestävyyden tulee kytkeytyä arkkitehtuurikeskusteluun, -kasvatukseen ja -koulutukseen sen kaikilla tasoilla.

TAVOITTEET

1. *Tampereella osallisuus on luonteva osa kaupunkielämää ja asuinympäristöön vaikuttamisen mahdollisuuksia. Osallisuus myös sitouttaa positiivisella tavalla.*
2. *Tampereella on matala kynnyks puhua, kommentoida ja käyttää arkkitehtuuria. Arkkitehtuuriohjelma toimii alustana tälle keskustelulle.*
3. *Tampere on arkkitehtuurikasvatuksen, -koulutuksen ja oppimisen kärkikaupunki. Tätä tukemaan luodaan arkkitehtuurikasvatuksen malli, jossa varhaiskasvatuksesta lähtien opitaan huomioimaan rakennettua ympäristöä sekä vaikuttamaan ja osallistumaan siihen.*
4. *Tampere on kaupunki, jossa arkkitehdit voivat kehittyä ja inspiroitua: Arkkitehtuurin alan ammattilaiset haluavat asettua Tampereelle harjoittamaan ammattiaan. Kaupungista tulee myös vetovoimainen arkkitehtuurimatkailun kohde.*
5. *Tampereella kestävän rakentamisen valmiuksien lisääminen on keskeinen osa kaikkea arkkitehtuurikasvatusta- ja koulutusta.*

1. Tampereella osallisuus on luonteva osa kaupunkielämää ja asuinympäristöön vaikuttamisen mahdollisuuksia. Osallisuus myös sitouttaa positiivisella tavalla.

Osallisuudella viitataan kaupunkilaisten mahdollisuuteen osallistua omaa arkeaan ja ympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Osallisuus syventää kokemusta siitä, että kaupungissa voi elää oman

näköistään elämää. Kaupunkilaisten osallistumisella kaupunkikehittämiseen luodaan ympäristöjä, joihin asukkaiden ja käyttäjien on helppo kiinnittyä ja sitoutua, jolloin niistä myös kannetaan vastuuta ja pidetään huolta paremmin. Osallisuus edistää kestävä ja vastuullisuuteen kannustavan ympäristön syntymistä.

Osallisuus edellyttää, että viestitään tehokkaasti, osallistumisen ja vaikuttamisen kannalta oikea-aikaisesti ja käytetään monipuolisia, erilaisille ja eri-ikäisille ihmisryhmille sovitettuja vuorovaikutuskeinoja. Osallistumisen ja vuorovaikutuksen suunnittelun ja toteutuksen ammattiosaamista ja resursointia vahvistetaan. Kaupunki toimii edelläkävijänä tarjoamalla hankkeissa osallistumismahdollisuuksia eri käyttäjäryhmille, joita tavoitetaan mm. Lasten Parlamentin, Nuorisovaltuuston, Vanhusneuvoston, Maahanmuuttajaneuvoston, asukas- ja omakotiyhdistysten tai senioriyhdistysten kautta.

Asukkaat otetaan mukaan jo varhaisessa vaiheessa innovoimaan mm. viheralueita ja uusia asuinalueita sekä ottamaan kantaa täydennysrakentamiseen. Kaupungin omien julkisten rakennusten suunnittelu- ja korjaushankkeissa käyttäjät otetaan mukaan alusta asti. Lapset ja nuoret otetaan mukaan oman elin- ja oppimisympäristönsä, kuten päiväkotien ja koulujen, suunnitteluun. Henkilökuntaa ja työntekijöitä kuullaan työympäristöä koskeissa hankkeissa.

Myös itse osallistuminen vaatii tietoa ja harjaantumista. Osallistumisen kansalaistaitoa tuetaan ja kehitetään kaikkien koulutustasojen yhteistyöllä. Kouluissa voidaan arkkitehtien ohjauksessa havainnollistaa suunnittelu-, osallistumis- ja toteutusvaiheita tuottamalla yhteistyössä opiskelijoiden kanssa lähimiljöön kehittämis- tai taidehankkeita, muraaleja, asfalttimaalauksia tai katoksia.

2. *Tampereella on matala kynnys puhua, kommentoida ja käyttää arkkitehtuuria. Arkkitehtuuriohjelma toimii alustana tälle keskustelulle.*

Arkkitehtuuri, kaupunkikuva ja kulttuuriympäristö ovat käsitteitä, joista puhumisen niin kaupunkilaiset kuin eri alojen ammattilaisetkin saattavat kokea vaativana. Arkkitehtuurikeskustelun arkipäiväistäminen on tavoiteltavaa. Keskustelussa on oltava sijaa niin rakentamisen ammattilaisten kuin arkkitehtuurin käyttäjienkin puheenvuoroille.

Rakentamisen parissa toimivat ammattilaiset ja päättäjät on kutsuttava pohtimaan rakennetun ympäristön arvoja, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Rakentamisen ammattilaiset ja päätöksentekijät jakavat yhteisen käsityksen arkkitehtonisen laadun merkityksestä ja osaavat keskustella sen osatekijöistä. Arkkitehtuurikeskustelu voi olla kriittistä ja arkkitehtitkin osallistuvat arkkitehtuurin jälki- ja uudelleenarviointiin. Suunnittelija voi kehittää ammattitaitoaan vierailemalla suunnittelukohteissaan vuosien jälkeen ja keräämällä palautetta käyttäjiltä.

Ammattialojen välistä vuoropuhelua tulee tukea jo koulutuksen aikana. Arkkitehtiopinnoissa tulee vahvistaa mm. viestintä- ja vuorovaikutustaitoja ja rakennusalan koulutukseen tulee sisällyttää arkkitehtuuriopintoja. Myös poliittisille päätöksentekijöille annetaan koulutusta arkkitehtuurista ja rakennusperinnöstä.

Hyvää rakentamista nostetaan esiin palkitsemalla ja palkitsemisperusteita avataan myös päättäjille ja kaupunkilaisille, mikä voi toimia arkkitehtuurin yleisötyönä taidemuseoiden yleisötyön tapaan.

Tavoiteltavaa on, että tulevaisuudessa kaupunkilaiset keskustelevat mielellään arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön ilmiöistä. Kaupunkilaiset haastetaan mukaan arkkitehtuurikeskusteluun mm. tekemällä tunnetuksi olemassa olevaa rakennusperintöä suunnittelijoineen. Tamperelaisten arvoraakennusten arkkitehteja, kuten Wivi Lönnin, Raili ja Reima Pietilän sekä Bertel Strömmerin elämäntyötä esitellään yleisöluennoilla ja kaupunkikävelyillä. Konkreettisin esimerkein tuodaan hyvän arkkitehtuurin käsite läheisemmäksi ja ymmärrettäväksi.

Arkkitehtuurikeskustelua avataan nuorille tutussa sosiaalisessa mediassa. Some-vaikuttajia voidaan kutsua kommentoimaan kaupungin arkkitehtuurikohteita tai -yleisöä haastaa kuvaamaan merkityksellisiä arkkitehtuurikohteita aihetunnistein.

3. Tampere on arkkitehtuurikasvatuksen, -koulutuksen ja oppimisen kärkikaupunki. Tätä tukemaan luodaan arkkitehtuurikasvatuksen malli, jossa varhaiskasvatuksesta lähtien opitaan huomioimaan rakennettua ympäristöä sekä vaikuttamaan ja osallistumaan siihen.

Arkkitehtuurikasvatusta voidaan toteuttaa eri tavoilla ja tasoisesti: kansalaistaitona, harrastuksena tai ammattina. Arkkitehtuurikasvatuksen mallissa aihe otetaan mukaan jo varhaiskasvatuksessa niin, että jokainen oppii huomioimaan ja vaikuttamaan rakennettuun ympäristöönsä sekä osallistumaan esimerkiksi oman oppis- ja työympäristönsä suunnitteluun. Tällöin mahdollistetaan suunnittelijoiden ja käyttäjien välinen vuorovaikutus jo suunnitteluvaiheessa.

Arkkitehtuurikasvatus kansalaistaitona lisää syvää ymmärrystä ympäristöstä, mahdollistaa siihen sitoutumisen ja vaikuttamisen antaen tähän keinoja. Arkkitehtuurikasvatukseen osallistuvilla on kykyä ja keinoja nauttia arkkitehtuurista ja rakennetusta ympäristöstä, mutta myös arvioida sitä ja osallistua siitä käytävään keskusteluun. Aktiiviseen kansalaisuuteen kannustavaa arkkitehtuurikasvatusta voidaan kohdentaa lasten ja nuorten lisäksi aikuisiin mm. vapaassa sivistystyössä. Se on oppijälähtöistä niin, että ilmiöihin ja teemoihin sukellaan omista lähtökohdista, ja osallistujilla on mahdollisuus vaikuttaa opetusmenetelmiin ja -painopisteisiin. Arkkitehtuurikasvatuksen osaamista ja osaajien määrää on syytä lisätä täydennyskouluttamalla taidekasvattajia tai arkkitehtuurin ammattilaisia.

Arkkitehtuuri on myös monipuolinen harrastus, joka tuottaa elämyksiä, taitoja ja tietoa. Ympäristön hahmottamisen lisäksi arkkitehtuurikasvatuksen avulla voidaan tutustua suunnitteluprosesseihin ja erilaisiin materiaaleihin ja työskentelymenetelmiin. Arkkitehtuuri on myös kehoillista tilan kokemista: valon aistimista, äänimaisemia, tuoksua ja tunnelmia. Arkkitehtuuria tulee voida harrastaa kaikissa ikäluokissa vauvasta senioreihin niin tavoitteellisesti kuin mukavana ajanvietteenäkin. Harrastusmahdollisuuksia tulee tarjota osallistujalähtöisesti erilaisille ihmisille, niin toiminnallisena kaupunkiseikkailuna kuin keskustelupiirinä, taiteellisina työpajoina tai virtuaalitodellisuuden avulla.

Tampereen yliopistossa koulutetaan arkkitehteja ja rakennusarkkitehteja. Laajan ja tasokkaan koulutustarjonnan lisäksi on huolehdittava alan ammattilaisten moninaisten urapolkujen tukemisesta. Arkkitehtuurikasvatuksen erääksi tavoitteeksi asetetaan nuorten kannustaminen ammattiin. Täydennyskoulutuksen ja laadukkaan tapahtumatarjonnan avulla voidaan tukea myös ammatillista kehittymistä.

Arkkitehtuurikoulutusta antavien oppilaitosten ja niiden toiminnan tulee näkyä nykyistä voimakkaammin katu- ja kaupunkikuvassa. Alan opiskelijoille on tarjottava mahdollisuuksia osallistua kaupunkikuvan kehittämiseen esimerkiksi opiskelijakilpailujen ja -työpajojen ja niissä toteutettavien rakennelmien tai -teosten, kuten paviljonkien, kioskien, muraalien tai tilateosten muodossa.

4. Tampere on kaupunki, jossa arkkitehdit voivat kehittyä ja inspiroitua: Arkkitehtuurin alan ammattilaiset haluavat asettua Tampereelle harjoittamaan ammattiaan. Kaupungista tulee myös vetovoimainen arkkitehtuurimatkailun kohde.

Kaupungissa on mahdollisuus opiskella sekä arkkitehdiksi että rakennusarkkitehdiksi, mutta monet muuttavat valmistuttuaan muualle, pääasiassa pääkaupunkiseudulle. On tärkeää, että parhaat ammattilaiset haluavat jäädä tai muuttaa kaupunkiin, jolloin koulutussatsauksen vastineeksi saadaan alan parasta mahdollista osaamista. Tampereella koulutetut alan osaajat tuntevat kaupungin ja jatkuvuus tuottaa mahdollisuuksia vahvojen ja kestävien visioiden luomiseksi kaupungin tulevaisuudesta. Alalla toimivat ovat ylpeitä kotikaupungistaan ja siitä, että saavat toimia tamperelaisella arkkitehtuurikentällä.

Kehittyvä ja vetovoimainen Tampere voi olla Suomen arkkitehti-intensiivisin kaupunki. Osaamistiivistymä luo edellytyksiä hyvälle arkkitehtuurille kotikaupungissa ja sen ulkopuolella. Arkkitehtien pitovoima syntyy mielenkiintoisista työtehtävistä, arkkitehtuurimyönteisestä ilmapiiristä ja kollegiaalisuudesta. Sitä voidaan synnyttää myös täydennyskoulutuksella ja laajaa kiinnostusta herättävillä alan tapahtumilla ja näyttelyillä, jotka vetävät yleisöä myös muualta Suomesta ja maailmalta edistään Tampereen tunnettavuutta arkkitehtuurikaupunkina.

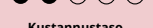
Opiskelijat kiinnittyvät kaupunkiin opiskeluaikanaan, jolloin kursseja ja harjoitustöitä toteutetaan yhteistyössä paikallistoimijoiden kanssa. Myös yhteistyö eri koulutusalojen ja ammattiryhmien kanssa tukee ammatillista kehitystä ja kasvua sekä kiinnittymistä paikalliselle rakennusalan kentälle. Alalla työskentelevät ovat tietoisia kaikista koulutusaloista, joissa arkkitehtuurikasvatusta ja -koulutusta annetaan, jolloin saadaan luotua puitteet saumattomalle yhteistyölle eri koulutusalojen välillä.

5. Tampereella kestävän rakentamisen valmiuksien lisääminen on keskeinen osa kaikkea arkkitehtuurikasvatusta- ja koulutusta.

Kestävän rakentamisen valmiuksien lisääminen kaikilla arkkitehtuurikasvatuksen ja -koulutuksen tasoilla on keskeisessä roolissa kestävyysmurroksen saavuttamiseksi. Valmiuksien parantamisessa keskeiset toimenpiteet ovat ajantasaisen tiedon kerääminen ja yhteisten käsitteiden määrittely, tiedon jakaminen ja koulutus sekä uusien ratkaisujen kehittäminen kokeellisissa hankkeissa. Osaamisen lisääminen luo edellytyksiä kestävien innovaatioiden synnyttämiselle yrityksissä, kun taas viranhaltijoiden kouluttautuminen luo edellytyksiä tunnistaa ja vaatia yritysten tarjoamat kestävät ratkaisut, arvioida niitä ja tukea niiden toteutusta. Kaupunkilaisten osallistuminen, tiedon ja tiedostamiskyvyn lisääminen haastaa rakennusalan ja nostaa vaatimustasoa kestävyysliikkeen liittyen.

Uusien kestävien innovaatioiden syntyminen edellyttää toimijoiden tietotaidon, osaamisen ja motivaation lisäämistä. Kestävän rakentamisen innovaatiotoiminnan tukeminen voi tehdä kaupungista edelläkävijän. Siinä tavoitteena on tukea yritysten tutkimus- ja kehitystoimintaa sekä mahdollistaa rakennusalan uusien innovatiivisten yritysten markkinoille pääsyä. Maailmanlaajuisesta näkökulmasta uudet kestävä rakennetun ympäristön innovaatiot voivat olla vaikuttavampia, kuin tunnettujen sovellusten paikallinen jalkauttaminen. Samalla uudet innovaatiot voivat tukea paikallista elinkeinoelämää.

VUOROVAIKUTUS JA KOULUTUS

Tavoite	Päätoimenpide	Vastuutaho	Mittari	Vaikutus
1. Tampereella osallisuus on luonteva osa kaupunkielämää ja asuinympäristöön vaikuttamisen mahdollisuuksia. Osallisuus myös sitouttaa positiivisella tavalla.	A. Lisätään vuorovaikutukseen ja osallistumiseen liittyvää ympäristöön, rakennuksiin sekä niihin kohdistuvien hankkeiden osaamista kaupungin organisaatioissa täydennyskoulutuksella ja rekrytoinneilla.	Tampereen kaupunki	Rekrytointien seuraaminen Täydennyskoulutuspäivien seuraaminen	 Tampereen identiteetti Kestävä arkkitehtuuri Kustannustaso
2. Tampereella on matala kynnys puhua, kommentoida ja käyttää arkkitehtuuria. Arkkitehtuuri-ohjelma toimii alustana tälle keskustelulle.	Perustetaan Tampereen arkkitehtuurigalleria. Arkkitehtuurigalleria on vuorovaikutteinen, sähköinen alusta, joka esittelee monipuolisesti arkkitehtuuriohjelman tavoitteita toteuttavia kohteita. Kannustetaan ja palkitaan, tuodaan hyviä kohteita esille ja seurataan arkkitehtuuriohjelman toteutuneisuutta gallerian avulla. Tuodaan hankkeiden kaikki osapuolet, kuten suunnittelijat, tilaaja, rakentaja, kaavoitus jne. näkyviksi.	Tampereen kaupunki	Arkkitehtuurigallerian näkyvyys, arkkitehtuuriohjelman tavoitteita vastaavien kohteiden määrä ja laatu galleriassa	 Tampereen identiteetti Kestävä arkkitehtuuri Kustannustaso
3. Tampere on arkkitehtuurikasvatuksen, -koulutuksen ja oppimisen kärkikaupunki. Tätä tukemaan luodaan arkkitehtuurikasvatuksen malli, jossa varhaiskasvatuksesta lähtien opitaan huomioimaan rakennettua ympäristöä sekä vaikuttamaan ja osallistumaan siihen.	A. Integroidaan arkkitehtuurikasvatus varhaiskasvatukseen ja peruskoulujen opetukseen.	Päiväkodit Koulut Taidekaari Rulla	- Arkkitehtoniseen kasvatukseen osallistuvien lasten lukumäärä - Toimenpiteen toteutuneisuuden arviointiin käytettävän mittarin kuvaus (tarvittaessa useampi mittari)	 Tampereen identiteetti Kestävä arkkitehtuuri Kustannustaso
5. Tampereella kestävän rakentamisen valmiuksien lisääminen on keskeinen osa kaikkea arkkitehtuuri-kasvatusta- ja koulutusta.	A. Huomioidaan kestävyys ja lisätään sen valmiuksia kaikilla tasoilla arkkitehtuurikasvatuksessa ja -koulutuksessa. Jaetaan ja koulutetaan kokonaisvaltaisesti kestävään arkkitehtuuriin liittyvää tietoutta kaikille päiväkotikiikisistä päättäjiin. Lisätään ja varmistetaan, että opetus on osa ammatillista peruskoulutusta sekä jatkokoulutusta. B. Asetetaan yksiselitteiset määritelmät ja mittarit valituille keskeisimmille ekologisesti kestävä rakentamisen käsitteille, joita tavoitellaan (esim. hiilijalan- ja kädenjälki sekä kiertotalous) yhdessä asiantuntijoiden kanssa. Tarkennetaan käytetty raja- ja kirjataan ne läpinäkyvästi kunkin hankkeen alussa, tavoitteiden asettamisen yhteydessä.	Yliopisto Tiili Koulut Vapaan sivistystyön järjestäjät Tampereen kaupunki Tilaaja yhdessä konsultin kanssa Asiantuntijat	- Kurssien ja kurssilaisten määrällinen tilastoiminen ja tarkasteleminen - Onnistuneen opetuksen ja koulutuksen vaikutusten esittely, esim. harjoitustyönäyttelyt - Ympäristöministeriön kansallinen, avoin ja päivittyvä tietokanta, uusimmat määritelmät ja mittarit - Hiilijalan- ja kädenjälkilaskelmat - Energia- tehokkuuslaskelmat - Asukastytytyäisyys - Viherkerroin - Liikenteen päästömittari	 Tampereen identiteetti Kestävä arkkitehtuuri Kustannustaso
				 Tampereen identiteetti Kestävä arkkitehtuuri Kustannustaso

Tavoite	Muut toimenpiteet		
1. Tampereella osallisuus on luonteva osa kaupunkielämää ja asuinympäristöön vaikuttamisen mahdollisuuksia. Osallisuus myös sitouttaa positiivisella tavalla.	B. Perustetaan ns. osallisuusagentteja kouluihin, päiväkodeihin ja muihin vastaaviin organisaatioihin. Agenteille suunnataan osallistumiseen liittyvää ympäristöön sekä rakennuksiin ja niihin kohdistuvien hankkeiden koulutusta.	C. Opetetaan koululaisille perustiedot osallistumisen mahdollisuuksista (esim. kaavaprosessin osallistumismahdollisuudet)	D. Tiedotetaan osallisia erilaisten ympäristöön ja rakennuksiin kohdistuvien hankkeiden yhteydessä hankkeiden kestävyysvaikutuksista.
2. Tampereella on matala kynnys puhua, kommentoida ja käyttää arkkitehtuuria. Arkkitehtuuri-ohjelma toimii alustana tälle keskustelulle.	Järjestetään yleisöluentoja ja kaupunkikävelyitä.		
3. Tampere on arkkitehtuuri-kasvatuksen, -koulutuksen ja oppimisen kärkikaupunki. Tätä tukemaan luodaan arkkitehtuuri-kasvatuksen malli, jossa varhais-kasvatuksesta lähtien opitaan huomioimaan rakennettua ympäristöä sekä vaikuttamaan ja osallistumaan siihen.	B. Järjestetään arkkitehtuuriopetusta täydennyskoulutuksena taidekasvattajille. Järjestetään kasvatusopetusta arkkitehteille ja rakennusarkkitehteille.	C. Huomioidaan, että arkkitehti- ja rakennusarkkitehtikoulutus näkyy kaupunkikuvassa interventioina, esim. erilaisina hankkeina, toteutuksina tai näyttelyinä, jotka voivat ilahduttaa, yllättää ja herättää ajatuksia.	
4. Tampere on kaupunki, jossa arkkitehdit voivat kehittyä ja inspiroitua: Arkkitehtuurin alan ammattilaiset haluavat asettua Tampereelle harjoittamaan ammattiaan. Kaupungista tulee myös vetovoimainen arkkitehtuuri-matkailun kohde.	B. Toteutetaan korkeakoulujen harjoitustöitä ja kursseja yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa.	C. Tarjotaan monipuolisia ja laadukkaita arkkitehtuuritapahtumia. Jatketaan Tampereen arkkitehtuuri- ja designviikon tukemista.	
5. Tampereella kestävän rakentamisen valmiuksien lisääminen on keskeinen osa kaikkea arkkitehtuuri-kasvatusta- ja koulutusta.	C. Tampere toimii aktiivisena osapuolena verkostoissa, joissa kerätään ja jaetaan tietoa kestävän rakennetun ympäristön teemoista. Tiedon ajantasaisuus ja yhteiset määritelmät ovat ekologisen rakentamisen ja kestävän kaupunkikehittämisen perusedellytys.	D. Perustetaan yliopiston tuella kestävän rakentamisen täydennyskoulutusohjelma.	E. Huomioidaan hankinnoissa ja rekrytoinneissa pätevytymisen kestävän rakentamisen alalla.
	F. Järjestetään alemmille koulutustasoille teemapäiviä tai kursseja.	G. Järjestetään kestävän rakentamisen foorumi, joka koostuu vapaamuotoisemmista, säännöllisesti järjestettävistä keskustelutilaisuuksista, joissa osapuolien on mahdollisuus tuoda esille kokemuksia kestävästä rakentamisesta.	
	H. Laaditaan ekologisesti kestävään rakentamiseen liittyvän tiedon päivityssuunnitelma, joka sisältää päivitystiheyden sekä vastuutahon. Taataan tiedon päivittäminen vähintään kansallisten määräysten muuttuessa.	I. Kootaan hyvien käytäntöjen tietokanta, johon kerätään olennaista tietoa kestävän rakennetun ympäristön ratkaisuista. Lähteinä ovat esimerkiksi kaupungin ja yritysten kansallisia ja kansainvälisiä verkostoista saatava tieto sekä tutkimuslaitosten hankkeet ja kirjallisuuskatsaukset. Taataan tiedon ajantasaisuus laatimalla päivityssykli ja valitsemalla siitä vastaavat vastuutahot. Seurataan hyvien käytäntöjen käyttöönottoa systemaattisesti.	

4 ARKKITEHTUURIOHJELMAN TOTEUTUS JA SEURANTA

TOTEUTUSVASTUUT KAUPUNGIN ORGANISAATIOSSA

Tarkentuu myöhemmässä vaiheessa ohjelmatyötä.

HANKKEIDEN JA KYSELYIDEN SEURANTA

Arkkitehtuuriohjelman tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain toteutuneiden kohteiden ja kyselyn avulla. Hankeosapuolet voivat vuosittain ilmoittaa arkkitehtuuriohjelmaa edistävät hankkeensa Tampereen arkkitehtuurigalleriaan. Hankkeiden avulla voidaan seurata eri teemojen tavoitteiden toteutumista niin laadullisilla kuin määrällisillä mittareilla. Hankkeet arvioidaan ja niistä järjestetään kaupunkilaisille äänestys, jonka yhteydessä toteutetaan kysely ohjelmataavoitteiden toteutuneisuudesta. Sen avulla seurataan sekä kaupunkilaisten että rakennus- ja suunnittelualan ammattilaisten arviomana Tampereen arkkitehtuurin ja kaupunkikuvan kehittymistä. Hankkeiden seurannan ja kyselyiden tulosten pohjalta ohjataan arkkitehtuuriohjelman toimenpiteiden painopisteitä.

POLIITTINEN SEURANTA

Tarkentuu myöhemmässä vaiheessa ohjelmatyötä.

UUDISTAMISTYÖN AIKATAULU

Tarkentuu myöhemmässä vaiheessa ohjelmatyötä.

5 ARKKITEHTUURIOHJELMAN UUDISTAMISTYÖ

PÄÄTÖKSENTEON VAIHEET

Valtioneuvosto hyväksyi 20.1.2022 Suomen arkkitehtuuripoliittisen ohjelman 2022–2035. Edellinen, ensimmäinen valtakunnallinen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma julkaistiin vuonna 1998.

Valtioneuvoston päätöksen v.1998 jälkeen Suomessa on laadittu paikallisia arkkitehtuuripoliittisia ohjelmia noin 20 kaupungissa ja alueella. Tampereen kaupunki julkaisi paikallisen arkkitehtuuriohjelmansa vuonna 2008. Monet ohjelman toimenpiteet ovat toteutuneet, mistä esimerkkejä ovat kaupunkikuvatoimikunta ja Tampereen arkkitehtuuri- ja designviikko.

Kaupungin johtoryhmä päätti 1.6.2021, että kaupunkiympäristön suunnittelun palveluryhmä vastaa Tampereen arkkitehtuuriohjelman uudistamistyön valmistelusta ja että valmisteluun asetetaan ohjausryhmä. Pormestari Anna-Kaisa Ikonen asetti 18.10.2021 arkkitehtuuriohjelman uudistamisen ohjausryhmän.

YLEISÖTILAISUUDET

Yhteiseksi koetun ja toimivan arkkitehtuuriohjelman laatimiseen on otettu mukaan niin kaupunkilaiset, päättäjät, suunnittelijat, toteuttajat kuin sidosryhmätkin. Osana Tampereen kaupungin arkkitehtuuriohjelman uudistamista on järjestetty seitsemän kaikille avointa keskustelutilaisuutta vuosina 2019–2021 yhteistyössä Suomen Arkkitehtiliiton Tampereen paikallisosaston TamSAFA:n kanssa. Tilaisuuksissa käydyn vuoropuhelun avulla on muodostettu yhteistä käsitystä Tampereen tulevasta arkkitehtuuriohjelmasta.

Keskustelu Tampereen arkkitehtuuriohjelman päivittämisestä aloitettiin 2019 järjestetyllä avoimella seminaarilla, jonka tuloksena saatiin paljon hyödyllistä tietoa osallistujilta jatkotyön pohjaksi. Vuonna 2020 järjestettiin kolme vuorovaikutustilaisuutta, joissa ideoitiin Tampereen arkkitehtuuripolitiikkaa eri näkökulmista. Tilaisuuksissa käsiteltiin yleisten alueiden, asumisen, rakennusperinnön ja julkisen rakentamisen teemoja. Vuonna 2021 järjestetyissä kolmessa tilaisuudessa käsiteltiin asuin-, uudis- ja täydennysrakentamista, rakennusperintöä, kestävä kehitystä ja rakennusalan roolia. Kaikkien tilaisuuksien ideat on kerätty ja tallennettu, ja niitä on hyödynnetty arkkitehtuuriohjelman sisällön tuottamisessa.

KYSELY KAUPUNKILAISILLE JA AMMATTILAISILLE

Tampereen arkkitehtuuriohjelman sisällön tuottamisen tueksi tehtiin kysely, jolla kartoitettiin vastaajien kokemuksia, mielipiteitä ja toiveita rakennetusta kaupunkiympäristöstä sekä arkkitehtuurista. Kysely toteutettiin verkkokyselynä ja se oli avoinna 10.–23.1.2022 välisen ajan. Kyselyn raportti julkaistiin 15.2.2022.

Kysymykset kohdennettiin sekä kaupunkilaisille että rakennus- ja suunnittelualojen ammattilaisille. Vastauksia saatiin yli 2 700, joista kaupunkilaisille suunnattuun kyselyyn vastauksia oli 2 630 ja rakennus- ja suunnittelualan ammattilaisille suunnattuun kyselyyn vastauksia oli 130. Kyselyn tuloksia on hyödynnetty arkkitehtuuriohjelman sisällön laatimisessa.

TEEMARYHMÄTYÖSKENTELY

Arkkitehtuuriohjelman sisältö on tuotettu yhteistyössä teemaryhmien kanssa. Ryhmien teemat ovat kaupungin identiteetti, kestävä rakentaminen, kaupunkiympäristö, historiallinen jatkuvuus, uudis- ja täydennysrakentaminen sekä vuorovaikutus ja koulutus. Teemaryhmät ovat koostuneet asiantuntijajäsenistä sekä sidosryhmien edustajista. Teemaryhmät kokoontuivat vuosien 2021–2022 aikana kolme kertaa kaikkien ryhmien yhteiseen tilaisuuteen ja lisäksi järjestettiin 24 erillistä teemaryhmän kokousta. Teemaryhmät laativat arkkitehtuuriohjelman teemakohtaiset sisällöt, tavoitteet ja toimenpiteet. Työskentelyssä hyödynnettiin yleisötilaisuuksien ja kyselyn tuloksia.

TYÖRYHMÄT

Ohjausryhmä

pj. Aleksi Jäntti, apulaispormestari, kaupunkiympäristö
Anna Lyyra-Seppänen, Pirkanmaan maakuntamuseo
Anne Liimola, kaupunkikuvatoimikunta
Elina Karppinen, asemakaavoitus
Hanna Montonen, asemakaavoitus, ohjausryhmän sihteeri
Iida Kalakoski, Tampereen yliopisto
Janne Ekman, TamSAFA
Jarmo Viljakka, kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka
Leena Jaskanen, rakennusvalvonta
Matti Helimo, apulaispormestari, sivistyspalvelut
Mika Suihko, Pirkanmaan rakentajat ry
Mikko Nurminen, johtaja, kaupunkiympäristön palvelualue
Taina Myllyharju, Tampereen taidemuseo

Kaupungin identiteetti

pj. Leena Jaskanen, rakennusvalvonta
Antti Liuttunen, Museokeskus Vapriikki
Mikko Siitonen, Viiden tähden keskustan kehittämisohjelma
Mirkka Katajamäki, yleiskaavoitus
Noora Heino, Visit Tampere Oy
Suvi Brusin, nuorisovaltuusto
Kestävä rakentaminen
pj. Laura Inha, ilmasto- ja ympäristöpolitiikka
Ida Väänänen, BST-Arkkitehdit Oy
Juhani Puhakka, Tampereen opiskelija-asuntosäätiö
Mika Suihko, Pirkanmaan rakentajat PIRA ry
Taru Lehtinen, Tampereen yliopisto
Tuomo Joensuu, ESC Oy

Kaupunkiympäristö

pj. Jukka Lindfors, kaupunkiympäristön suunnittelu
Janne Kauppinen, Tampereen taidemuseo
Kaisu Kuusela, Tampereen kaupunkiseutu
Katja Seimellä, liikennejärjestelmän suunnittelu
Pia Hastio, yleiskaavoitus
Sanna Karppinen, Kangasalan kaupunki
Tähtä Tolvanen, nuorisovaltuusto
Historiallinen jatkuvuus
pj. Anna Lyyra-Seppänen, maakuntamuseo
Antti Nyman, Nyman arkkitehdit Oy
Hanna Lyytinen, Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen
Katarina Surakka, asemakaavoitus
Leena Lusa, TamSAFA
Riikka Rahkonen, asemakaavoitus
Uudis- ja täydennysrakentaminen
pj. Jarmo Viljakka, Kiinteistö, tilat ja asuntopolitiikka
Iina Laakkonen, asemakaavoitus
Janne Ekman, Arkkitehtitoimisto NOAN
Petri Kontukoski, Arkkitehdit Kontukoski Oy
Saana Karala, rakennusvalvonta
Topi Laaksonen, HIMLA arkkitehdit Oy

Vuorovaikutus ja koulutus

pj. Iida Kalakoski, Tampereen yliopisto
Anna Hakula, Arkkitehtuurikoulu Tiili/Tampereen arkkitehtuurikasvatus ry
Anne Liimola, kaupunkikuvatoimikunta
Heidi Järvinen, Tampereen Arkkitehtikilta TamArk
Ila Narjus, TAD ry
Milja Syreeni, nuorisovaltuusto
Tytti Kaitala, Tampereen yliopisto

Konsultit

Eeva Korhonen, Arkkitehdit LSV Oy – Jolma Arkkitehdit -työyhteisliittymä
Kasmir Jolma, Arkkitehdit LSV Oy – Jolma Arkkitehdit -työyhteisliittymä
Taru Lehtinen, Arkkitehdit LSV Oy – Jolma Arkkitehdit -työyhteisliittymä

6 LIITTEET

KÄSITTEET

Elinkaari

Rakennuksen elinkaarella tarkoitetaan jaksoa maankäytön ja rakentamisen suunnittelusta ja raaka-aineiden hankinnasta rakentamiseen, käyttöön ja aina rakennuksen purkuun ja purkut tuotteiden lajitteluun saakka. Kestävässä rakentamisessa ympäristö-, kulttuuri- ja talousvaikutuksia tarkastellaan koko elinkaaren ajalta tavoitteena mahdollisimman pitkä elinkaari. Elinkaari-sanaa käytetään myös kuvastamaan tarkasteluissa tai laskennassa käytettyä tarkastelujaksoa huolimatta rakennuksen todellisesta elinkaaresta ja iästä. Käytännössä tilaaja määrittelee rakennuksen tavoitellun käyttöiän, elinkaaren ohjaamaan suunnitteluvaiheen valintoja. Elinkaaren vaiheet kuvataan kansallisella tasolla hiilijalanjalkiohjauksen yhteydessä.

Energiasiirtymä

Energiasiirtymä tarkoittaa asteittaista vapautumista fossiilisiin polttoaineisiin perustuvasta tuotannosta ja kulutuksesta. Siinä keskeistä on uusiutuviin energianlähteisiin vaihtaminen teknologiin ratkaisuihin ja innovaatioihin perustuen. Rakennetussa ympäristössä tämä edellyttää paitsi uusiutuvan energian käyttöönottoa myös energian säästötoimenpiteitä.

Energiatehokkuus

Energiatehokkuus kuvastaa tuotetun energian ja sen tuottaman hyödykkeen välistä hyötysuhdetta: mitä vähemmän energiaa tarvitaan esimerkiksi rakennuksen ja sen olosuhteiden käyttämiseen ja ylläpitoon, sitä energiatehokkaampi rakennus on kyseessä. Suomessa rakennusten energiatehokkuus asetetaan ja ohjeistetaan kansallisissa asetuksissa.

Hiilijalanjälki

Rakennuksen hiilijalanjälki tarkoittaa hiilidioksidipäästöjä, joita se tuottaa koko elinkaarensa aikana raaka-aineiden valmistuksesta rakennuksen purkuun. Toisinaan hiilijalanjäljellä tarkoitetaan hiilidioksidin lisäksi kaikkia kasvihuonekaasupäästöjä, jolloin puhutaan hiilidioksidiekvivalentista (CO₂e). Kansallisen elinkaaren hiilijalanjälkeen liittyvän lainsäädännön ja ohjeistuksen on tarkoitus astua voimaan 2020-luvun puoliväliin mennessä.

Hiilikädenjälki

Hiilikädenjälki kuvastaa positiivia ympäristövaikutuksia, joita ei olisi syntynyt ilman hanketta tai rakennusta. Näitä voivat olla esimerkiksi rakennuksen tuotteiden uudelleenkäytöllä tai materiaalien kierrätyksellä vältettävät päästöt, pitkäikäiset hiilivarastot sekä rakennuksen tuottama ylijäävä uusiutuva energia. Hiilikädenjälkeä ei vähennetä hiilijalanjäljestä. Hiilikädenjäljen laskentaan on eurooppalaisia standardeja. kansallisen tason lainsäädännön ja ohjeistuksen on tarkoitus astua voimaan 2020-luvun puoliväliin mennessä hiilijalanjälkilaskennan yhteydessä.

Hiilineutraali rakentaminen

Hiilineutraalissa rakentamisessa rakennuksen elinkaaren nettohiilijalanjälki on nolla. Tällöin hiilijalanjälkeä tuottavat tekijät on kompensoitu esimerkiksi hiilinielujen avulla. Hiilinielulla tarkoitetaan niin ikään hiilivarastoja, jotka aktiivisesti sitovat hiiltä ilmakehästä. Tällaisia ovat esimerkiksi metsät, rakennetussa ympäristössä puistot tai rakennuksissa rakennusmateriaalina käytetty puu. Tampere pyrkii hiilineutraaliksi vuoteen 2030 mennessä.

Kaupunkikuva

Kaupunkikuva on etenkin visuaalinen osa koettua rakennettua ja kaupunkiympäristöä, joka muodostaa kaupungin, kaupunginosan tai alueen tunnistettavan identiteetin. Kaupunkikuvaan liittyy esteettisten ja arkkitehtonisten arvojen lisäksi myös sosio-kulttuurisia arvoja ja merkityksiä, jotka kertovat paikan kulttuurista ja historiasta. Kaupunkimaisema kuvastaa tavallisemmin vastaavaa ei-urbaania ympäristöä.

Kerroksellisuus

Kaupungin visuaalinen ominaisuus, jossa vanha ja uusi arkkitehtuuri, rakennettu ympäristö ja sosio-kulttuuriset merkitykset lomittuvat ja kietoutuvat yhteen. Siinä arvostetaan ja säilytetään sekä kaupunkikuvallisia että historiallisia kerrostumia osana kaupungin kasvua, kehitystä ja identiteettiä.

Kiertotalous

Kiertotalous pyrkii vähentämään jätettä ja luonnonvarojen käyttöä ylläpitämällä tuotettujen resurssien arvoa mahdollisimman pitkään vastauksena luonnonvarojen ylikulutukseen. Rakentamisessa kiertotaloudella tarkoitetaan sellaista tuotanto- ja kulutusmallia, jossa olemassa olevat materiaalit ja tuotteet hyödynnetään turvallisesti mahdollisimman pitkälle uudelleen käyttämällä, korjaamalla, vuokraamalla, jakamalla ja kierrättämällä. Tämä pidentää tuotteiden ja koko rakennuksen elinkaarta. Kansallisen tason tavoitteena on luoda kiertotaloudesta talouden uusi perusta vuoteen 2035 mennessä.

Kulttuuriympäristö

Kulttuuriympäristö on erilaisista ja eri-ikäisistä maisemista, rakennetuista ympäristöistä ja arkeologisesta perinnöstä muodostuva kokonaisuus, jossa näkyy ihmisen toiminta ja vuorovaikutus luonnon kanssa läpi historian.

Luonnonmukainen rakentaminen

Luonnonmukaisessa rakentamisessa pyritään luontoa säästäviin ja luontoon soveltuviin ratkaisuihin. Siinä pyritään hyödyntämään luonnosta saatavia materiaaleja ja siinä ilmeneviä prosesseja, sekä välttämään riippuvuutta tekniikasta minimoiden teollinen prosessointi. Luonnonmukaisuutta sovelletaan myös rakennetussa ympäristössä sen koettujen ja tutkittujen terveyshyötyjen vuoksi. Luonnonmukaisen rakentamisen voidaan ajatella perustuvan perinteiseen rakentamiseen ja rakennetekniikoihin.

Maisemarakenne

Maisemarakenne on maastorakenteen sekä siinä toimivien luonnon- ja kulttuuriprosessien muodostama muuntuva kokonaisuus, jonka perusosia ovat maa- ja kallioperä, ilmasto, vesi, elollinen luonto ja kulttuurisysteemi. Maisemarakenne on osa alueen identiteettiä ja sen tunteminen auttaa alueen ymmärtämisessä.

Osallisuus

Osallisuudessa eri toimijat ja henkilöt voivat aktiivisesti olla osallisina, osallistua ja vaikuttaa käynnissä olevaan prosessiin tai hankkeeseen (vrt. osallistaminen). Osallisuutta voidaan toteuttaa esimerkiksi työpajojen, keskustelujen tai yhteistekemisen avulla.

Rakennussuojelu

Rakennussuojelu on rakennetun ympäristön suojelua, jonka tavoitteena on kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten tai alueellisten kokonaisuuksien suojeleminen. Lisäksi tavoitteina ovat esimerkiksi merkittävien arkkitehtien töiden turvaaminen ja eri rakennustyyppien esimerkkien säilyttäminen. Rakennussuojelu on osa kulttuuriperinnön ja sitä kautta myös kansallisen identiteetin suojelua. Kansallisella tasolla rakennussuojelua taataan rakennusperinnön suojelulla, jossa rakennusperinnön merkittävyyttä arvioidaan rakennuksen harvinaisuuden, tyypillisyyden, edustavuuden, alkuperäisyyden sekä historiallisen todistusvoimaisuuden ja kerroksellisuuden näkökulmista.

Resilienssi

Resilienssi tarkoittaa sopeutumiskykyä tai muutoksen sietokykyä. Se kuvastaa sosio-ekologisen järjestelmän, yhteiskunnan ja ympäristön välisen vuorovaikutussuhteen kykyä mukautua äkilliseen tai yllättävään muutokseen, palautua siitä ja uudelleenorganisoida sen keskellä niin, että keskeiset toiminnot, rakenteet ja prosessit säilyvät. Resilienssin tarkoitus on kaikissa määritelmissä suojata ja ennakoida joustavuudella jotakin systeemin ominaisuutta haavoittuvuudelta ja vahvistaa sitä. Resilientti järjestelmä on sellainen, joka kykenee aina järjestyksen jälkeen rakentamaan uudelleen jonkinlaisen toimivan infrastruktuurin, joka ei kuitenkaan välttämättä ole samanlainen kuin ennen.

Sini-viherrakenne

Viherrakenne tarkoittaa yhdyskuntarakenteen kasvullisten alueiden ja niiden välisten viheryhteyksien muodostamaa verkostoa. Käsitteeseen lukeutuvat kaikki – myös pienet – kasvulliset alueet kaavoista ja maanomistuksesta riippumatta. Sini-viherrakenne kattaa viherrakenteen lisäksi myös vesialueet.

Viherkerroin

Viherkerroin on kaavoituksen työkalu ohjaamaan korttelien viherrakennetta ja varmistamaan riittävän viherpinta-alan säilyminen. Työkalu kuvaa tontin tai korttelin vihertehokkuutta eli sitä, kuinka paljon tontilla on erilaisia kasvillisuuspintoja ja sadevesiä viivyttäviä ratkaisuja suhteessa tontin pinta-alaan. Erilaisilla viherrakenteilla, kuten puilla, pensailla, köynnöksillä ja viherkatoilla on omat painotuksensa, jotka vaikuttavat viherkertoimen tulokseen.

LYHENTEET

AKA	Asemakaavoitusyksikkö
ELY	ELY-keskus: Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus, Tampereen alueella Pirkanmaan ELY-keskus
IOH	Infraomaisuuden hallintayksikkö kaupunkiympäristön rakennuttaminen ja ylläpito-palveluryhmässä
JURY	Julkisen taiteen ohjausryhmä
KAMU	Sivistyspalveluiden tiimi kaupunkitasoista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä kansalaistoiminnan tukemisen ja kumppanuuksien kehittämisen koordinoinniksi
KAUPSU	Kaupunkiympäristön suunnittelu -palveluryhmä
KAUKU	Kaupunkikuvatoimikunta
KITIA	Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmä
LISU	Liikennejärjestelmän suunnitteluyksikkö
PIRA	Pirkanmaan Rakentajat PIRA ry
RARY	Rakennuttamisyksikkö kaupunkiympäristön rakennuttaminen ja ylläpito -palveluryhmä
RAVA	Rakennusvalvonta
Rulla	Tampereen lastenkulttuurikeskus
Taidekaari	Perusopetuksen kulttuurikasvatusohjelma
TamSAFA	Tampereen seudun arkkitehdit, Suomen Arkkitehtiliiton paikallisosasto
TEKSU	Kuntatekniikan suunnittelu
Tiili	Arkkitehtuurikoulu Tiili, Tampereen arkkitehtuurikasvatus ry
VIHU	Viher- ja hulevedet -yksikkö
YKA	Yleiskaavoitusyksikkö